

Herinrichting Heesseltsche uiterwaarden

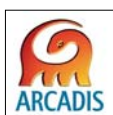
Startnotitie Milieu-effectrapportage

RIZA deskundig in water

Resource Analysis

ARCADIS

Startnot

Inhoud

1. Inleiding	3
1.1 Startnotitie m.e.r. herinrichting Heesseltsche Uiterwaarden	3
1.2 Waarom een herinrichting?	3
1.3 Beleidscontext	4
1.4 Waarom een milieueffectrapportage?	4
1.5 Startnotitie: doel en procedure	5
1.6 Leeswijzer van deze Startnotitie	5
2 Doelstelling en opgave	7
2.1 Doelstelling herinrichting Heesseltsche Uiterwaarden	7
2.2 Randvoorwaarden	7
2.3 Rivierkundige opgave: wat speelt er nog meer	7
2.4 Veiligheidsdoel Heesseltsche Uiterwaarden	8
2.5 Natuur: visie ontwikkeling Fort Sint Andries	9
3 Beschrijving huidige situatie in het projectgebied en het studiegebied	10
3.1 Inleiding	10
3.2 Projectgebied Heesseltsche Uiterwaarden	10
3.3 Hoogwaterveiligheid	11
3.4 Natuur	11
3.5 Woon-, werk- en leefomgeving	12
3.6 Landschap en cultuurhistorie	12
3.7 Bodem en water	13
3.8 Scheepvaart	13
4 Wensen en kansen, ontwikkelingsprincipes en knelpunten	14
4.1 Inleiding	14
4.2 Wensen en kansen	14
4.3 Ontwikkelingsprincipes	15
4.4 Knelpunten	16
5 Ontwikkelingsrichtingen	17
5.1 Ontwikkelingsrichtingen en alternatieven	17
5.2 Wat zijn ontwikkelingsrichtingen?	17
5.3 Alternatieven in het MER	18
5.4 Ontwikkelingsrichtingen	18
5.5 Belangrijkste veranderingen huidige situatie	25
5.6 Grondverzet	26
6 Verwachte gevolgen, voorgenomen onderzoek en beoordelingskader	27
6.1 Inleiding	27
6.2 Verwachte gevolgen	27
6.3 Beoordelingskader	28
7 Beleidskader, besluiten en procedures	29
7.1 Beleidskader	29
7.2 Besluiten en procedures	30
7.3 Betrokkenen	31
7.4 Verantwoordelijkheden en procedure	31

Bijlagen

- A) Verklarende woordenlijst
- B) Beoordelingskader: beoordelingscriteria
- C) Literatuurlijst

Lijst van figuren

Figuur 1-1 Beleidscontext	4
Figuur 2-1 Programma's door de tijd	8
Figuur 3-1 Locatie Heesseltsche Uiterwaarden	10
Figuur 3-2 Elementen in de Heesseltsche Uiterwaarden	11
Figuur 3-3 Cultuurhistorische elementen in de Heesseltsche Uiterwaarden	12
Figuur 5-1 Ontwikkelingsrichtingen en alternatieven	17
Figuur 5-2 Ontwikkelingsrichting 1: Oevergeul	20
Figuur 5-3 Ontwikkelingsrichting 2: Tweedeling	21
Figuur 5-4 Ontwikkelingsrichting 3: Diepe geul	22
Figuur 5-5 Ontwikkelingsrichting 4: Vlechtende geulen	23
Figuur 5-6 Ontwikkelingsrichting 5: Grote plassen met ondiepe geul	24

Lijst van tabellen

Tabel 5-1 Wijziging elementen Heesseltsche Uiterwaarden per ontwikkelingsrichting	25
Tabel 6-1 Beoordelingscriteria	28

1 Inleiding

1.1

Startnotitie m.e.r. herinrichting Heesseltsche Uiterwaarden

Vanaf 1998 wordt er gewerkt aan het project herinrichting Heesseltsche Uiterwaarden. Om verschillende redenen zal het nodig zijn om de Heesseltsche Uiterwaarden op de schop te nemen. Dat zal voor de bewoners en gebruikers van het gebied een ingrijpende gebeurtenis zijn: langdurige werkzaamheden onder meer met veel grondverzet, de uiterwaarden zullen er anders gaan uitzien en misschien veranderen de gebruiksmogelijkheden van het gebied.

Rijkswaterstaat directie Oost-Nederland is de initiatiefnemer van dit project. Zij doet dit in nauw overleg met andere overheden, zoals de provincie Gelderland, de gemeente Neerijnen en het ministerie van LNV.

Omdat de herinrichting van het gebied grote gevolgen kan hebben, wil Rijkswaterstaat een zorgvuldige aanpak volgen. Een belangrijk onderdeel van die aanpak is het doorlopen van de procedure van de milieueffectrapportage (m.e.r.) waarbij naast voorliggende startnotitie een Milieueffectrapport (MER) wordt opgesteld. In het MER zal worden beschreven wat de gevolgen zijn van de voorgestelde ingrepen. Rijkswaterstaat is van plan om in het MER zoveel mogelijk de aspecten die belangrijk zijn voor het milieu, de bewoners en gebruikers, de natuur en de rivier mee te nemen.

In deze Startnotitie geeft Rijkswaterstaat als initiatiefnemer aan wat de activiteit inhoudt. Ook wordt op hoofdlijnen verduidelijkt welke onderwerpen in het MER zullen worden onderzocht. Dat wil zeggen dat deze startnotitie beschrijft aan welke veranderingen wordt gedacht, welk onderzoek zal worden gedaan en op welke manier de mogelijkheid zal worden geboden mee te denken en in te spreken. Eenieder kan - op basis van de startnotitie - opmerkingen maken over de richtlijnen voor de inhoud van het MER. In paragraaf 7.2 staat op welke manier en binnen welke termijn inspraak op de startnotitie mogelijk is.

1.2

Waarom een herinrichting?

Er zijn twee belangrijke redenen die herinrichting van de Heesseltsche Uiterwaarden nodig maken:

1. De hoeveelheid water die de Waal naar zee moet afvoeren zal, naar verwachting, in de toekomst toenemen. Om dit te kunnen verwerken is meer ruimte voor de rivier nodig.

2. De overheid wil nieuwe aaneengesloten natuurgebieden creëren (beleid Ecologische Hoofdstructuur - EHS, Nadere Uitwerking Rivierengebied - NURG e.d.). Voor het gebied Fort Sint Andries is een toekomstbeeld opgesteld en de Heesseltsche Uiterwaarden maken deel uit van die plannen.

Ruimte voor de rivier

De waterkeringen langs de rivieren zijn berekend op een afvoer van de Rijn van 15.000 m³/sec. bij Lobith. Daarvoor zijn recent in grote delen van het rivierengebied de dijken nog verhoogd en versterkt (Deltaplan Grote Rivieren). Vooral als gevolg van klimaatverandering denken deskundigen in Nederland en Europa dat de rivierafvoer in de komende jaren nog verder zal toenemen en dat we er in Nederland rekening mee moeten houden dat er bij Lobith 16.000 m³/sec. over de grens komt. Deze afvoer is inmiddels als officiële norm in de wet vastgelegd.

Als er 16.000 m³/sec. bij Lobith over de grens komt, dan moet er op de Waal worden gerekend op een afvoer van 10.165 m³/sec.. Om de veiligheid ook bij die hoeveelheid water te garanderen zijn nieuwe maatregelen nodig. In de studie Ruimte voor Rijntakken is bekeken wat de beste maatregelen zouden zijn. Ook de Commissie Waterbeheer 21e eeuw heeft zich over dit vraagstuk gebogen. In december 2000 heeft het kabinet besloten dat bij het nemen van maatregelen in eerste instantie moet worden gedacht aan het verlagen van de uiterwaarden en het verwijderen van obstakels (zoals hoge terreinen, veerstoepen en zomerkades). Verdere dijkverhoging is vanuit de beleidslijn Ruimte voor de Rivier niet gewenst. Langs de hele rivier moeten maatregelen genomen worden, ook in de Heesseltsche Uiterwaarden. De maatregelen moeten er voor zorgen dat er zoveel ruimte voor de rivier wordt gemaakt dat de maatgevende waterstanden niet hoger worden dan de huidige, ondanks de grotere hoeveelheid water die "voorbij komt". In paragraaf 2.4 wordt uitgewerkt wat de doelen zijn die voor de Heesseltsche Uiterwaarden gehaald moeten worden.

Natuur: Fort Sint Andries

Al in het Natuurbeleidsplan van 1990 hebben regering en parlement vastgelegd dat er in Nederland behoefte is aan verbetering van de natuur. Het is daarvoor nodig dat er nieuwe, relatief grote natuurgebieden worden gemaakt die bij elkaar aansluiten. Als de natuurgebieden goed op elkaar aansluiten,

wordt de kwaliteit enorm verbeterd. Daarmee leven dieren en planten namelijk niet meer geïsoleerd in afzonderlijke gebieden, maar kunnen ze van het ene naar het andere gebied gaan. Dat beleid is vastgelegd in de zogenaamde Ecologische Hoofdstructuur (EHS).

In de uitwerking van dit beleid is besloten tot het zogenaamde Strategisch Groenproject Fort Sint Andries. In dat project wordt in het gebied van Fort Sint Andries een aantal natuurgebieden gecreëerd. Ook de Heesseltsche Uiterwaarden zijn een onderdeel van dit project en er zijn al doelstellingen voor de natuurontwikkeling in de Heesseltsche Uiterwaarden opgesteld. Het project herinrichting Heesseltsche Uiterwaarden zal die doelen moeten uitwerken tot een concreet inrichtingsplan. Uit het bovenstaande blijkt dat de winning van zand en klei geen doel van het project is. Mogelijk zullen uit de ontgroning bruikbare bouwstoffen beschikbaar komen, die dan ook gebruikt kunnen worden.

1.3

Beleidscontext

Het project herinrichting Heesseltsche Uiterwaarden komt niet uit de lucht vallen. Het vloeit op een logische manier voort uit het beleid op het gebied van Ruimtelijke Ordening, Natuur en Waterhuishouding. In onderstaande figuur is schematisch aangegeven hoe de herinrichting van de Heesseltsche Uiterwaarden met het beleid in de drie genoemde velden past. De herinrichting van de Heesseltsche Uiterwaarden wordt nu aangepakt, omdat dat past in de uitvoering van de besluiten over het Strategisch Groenproject Fort Sint Andries. Het is logisch om bij die herinrichting de vereiste veiligheidsdoelstellingen tegelijkertijd te realiseren. Daarom loopt dit project vooruit op de PKB Ruimte voor de Rivier. Rijkswaterstaat heeft vastgesteld dat dit zonder bezwaar kan omdat de te verwachten maatregelen zogenaamde "geen-spijt-maatregelen" zijn.

Met andere woorden, de herinrichting van de Heesseltsche Uiterwaarden zou in het kader van Ruimte voor de Rivier over enige jaren toch aan de orde komen.

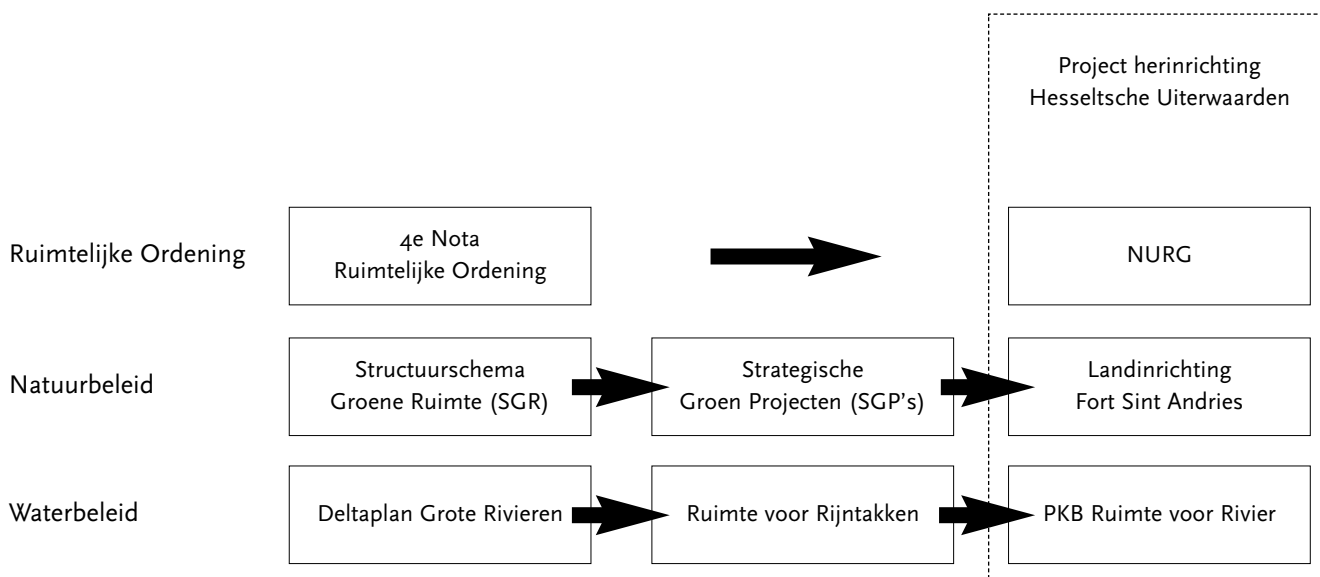
1.4

Waarom een milieueffectrapportage?

De herinrichting van de Heesseltsche Uiterwaarden zal ingrijpende gevolgen gaan hebben. Het gebied zal qua uiterlijk veranderen, er zullen nieuwe soorten natuur komen. Ten behoeve van de herinrichting zullen er flinke ontgroningen plaatsvinden, waarschijnlijk van vervuilde grond. De milieugevolgen daarvan moeten op voorhand goed in beeld worden gebracht. Eén en ander zal zeker ook grote gevolgen hebben voor de bewoners en gebruikers van het gebied. Mogelijk veranderen de woonfunctie, het landbouwkundig gebruik en de manier waarop het gebied voor recreatie benut kan worden. Een m.e.r.-procedure wordt in principe gedaan om te zorgen dat de milieuaspecten een volwaardige plaats krijgen in de besluitvorming. In de wet staat een groot aantal activiteiten genoemd waarbij een m.e.r.-procedure verplicht is. Maar ook als een m.e.r. niet verplicht is, kan het verstandig zijn om zo'n samenhangend onderzoek naar de gevolgen van een plan te doen.

Rijkswaterstaat, initiatiefnemer van de herinrichting Heesseltsche Uiterwaarden, vindt dat er een milieueffectrapport (MER) opgesteld moet worden en dat daarin alle relevante aspecten moeten worden onderzocht. Dus ook die ingrepen waarvoor een m.e.r. volgens de wet niet verplicht zou zijn. Daaronder vallen zeker de aspecten die de bewoners en gebruikers van het gebied raken en door hen van belang worden geacht.

Er zijn bij de herinrichting van de Heesseltsche Uiterwaarden ook een aantal ingrepen te verwachten waarvoor een m.e.r.-procedure verplicht is.

Figuur 1-1 Beleidscontext

- Er zullen grootschalige ontgroningen (meer dan 100 ha) plaatsvinden.
- Er zal mogelijk meer dan 500.000 m³ verontreinigde baggerspecie van de klasse 3 en/of 4 worden gestort of opgeslagen. In het kader zijn de formele teksten uit het besluit m.e.r. vermeld, met een korte toelichting.

Op grond van de Europese richtlijn inzake m.e.r. (85/337 EEG en 97/11 EG) geldt een m.e.r.-plicht voor werken ter beperking van overstromingen (flood reliëf werken) (zie bijlage II, categorie 10 f, Infrastructuurprojecten). De mer-plicht is gekoppeld aan het besluit waardoor de initiatiefnemer het recht verkrijgt om het project uit te voeren. Met het op te stellen MER wordt ook aan deze Europese mer-plicht tegemoet gekomen. Met het MER zal Rijkswaterstaat, als initiatiefnemer, haar plannen onderbouwen en de nodige vergunningen aanvragen. De vergunningen moeten bij verschillende overheden worden aangevraagd, te weten bij Gedeputeerde Staten van Gelderland (Ontgroningenwet en Wet milieubeheer) en de Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat (Wet verontreiniging oppervlaktewateren). Volgens de Wet milieubeheer wordt voor deze vergunningen één MER gemaakt en vindt de coördinatie plaats door Gedeputeerde Staten. Gedeputeerde Staten en de Staatssecretaris stellen de richtlijnen vast. Zoals uit het bovenstaande blijkt is het op te stellen MER voor een aantal van de te nemen besluiten niet verplicht; het is dus deels een "vrijwillig MER". Voor een aantal besluiten en vergunningen is het MER wel verplicht. Voor die aspecten – met name milieuhygiënische – zal het MER de wettelijk voorgeschreven informatie moeten bevatten. De waterbeheerders – Rijkswaterstaat en het waterschap – moeten voor dit soort plannen ook een watertoets uitvoeren. Het MER zal alle informatie daarvoor bevatten.

1.5

Startnotitie: doel en procedure

Doel van de Startnotitie

Het uitbrengen van de Startnotitie is de eerste officiële stap in de m.e.r.-procedure. Het doel van de Startnotitie is:

- starten m.e.r.-procedure;
- betrokken personen en instanties informeren en gelegenheid geven om hun wensen ten aanzien van de te onderzoeken

aspecten in de m.e.r. kenbaar te maken;

- presenteren van ontwikkelingsrichtingen voor de herinrichting van de Heesseltsche Uiterwaarden, die in de m.e.r. tot alternatieven en varianten zullen worden uitgewerkt;
- afbakenen van de activiteit.

Procedure

De Startnotitie ligt gedurende vier weken na publicatie ter inzage. Gedurende deze vier weken kan iedereen inspreken om zijn of haar wensen ten aanzien van de inhoud van het MER kenbaar te maken. In paragraaf 7.2 staat precies beschreven hoe die inspraak in zijn werk gaat.

Ook de Commissie voor de milieueffectrapportage zal naar aanleiding van de Startnotitie een advies uitbrengen. Deze zogenaamde "Commissie voor de m.e.r." is een onafhankelijke commissie van milieudeskundigen die het bevoegd gezag vooraf adviseert over de richtlijnen voor de inhoud van het op te stellen MER.

Op grond van deze inspraakreacties en het advies van de Commissie voor de m.e.r. en andere wettelijke adviseurs stelt het bevoegd gezag, de richtlijnen voor de inhoud van het MER vast. Als het MER klaar is zal de Commissie voor de m.e.r. opnieuw een onafhankelijk toetsingsadvies uitbrengen. In paragraaf 7.4 wordt de procedure precies uitgewerkt en staan ook de adresgegevens van de partijen die een formele rol in de procedure hebben.

1.6

Leeswijzer van deze Startnotitie

In de Startnotitie komen achtereenvolgens de onderstaande onderwerpen aan de orde.

Doelstelling en opgaven van het project

In hoofdstuk 2 van de Startnotitie wordt de doelstelling van de herinrichting van de Heesseltsche Uiterwaarden nog eens zo scherp mogelijk opgeschreven. De bijdrage die in het gebied van de Heesseltsche Uiterwaarden moet worden geleverd aan de rivierverruiming is daarvan een belangrijk onderdeel.

Beschrijving van de huidige situatie in het projectgebied en het studiegebied

In hoofdstuk 3 worden het projectgebied (de Heesseltsche

M.e.r.-plichtig zijn:

De winning dan wel wijziging of uitbreiding van de winning van oppervlaktedelfstoffen (...), in gevallen waarin de activiteit betrekking heeft op een winplaats van 100 ha of meer of op een aantal winplaatsen die tezamen 100 ha of meer omvatten en die in elkaars nabijheid liggen. (Besluit mer 1994, onderdeel C, categorie 16.1)

Uitgezonderd zijn de winningen op het conti-

nentaal plat, steengroeven, dagbouwminnen en turfwinning.

Het mer-plichtige besluit is het besluit tot aanwijzing van een winplaats dan wel, bij ontbreken daarvan, het besluit als bedoeld in artikel 3 van de Ontgroningenwet. Bevoegd gezag zijn Gedeputeerde Staten.

De oprichting van inrichting bestemd voor het storten van baggerspecie (...), in gevallen waarin de activiteit betrekking heeft op baggerspecie

van klasse 3 of 4 en om het storten of opslaan van 500.000 m³ of meer. (Besluit m.e.r. 1994, onderdeel C, categorie 18.3)

Mer-plichtig zijn de besluiten waarop afdeling 3.5 van de Algemene wet bestuursrecht en afdeling 13.2 van de Wet milieubeheer van toepassing zijn. Te denken valt aan de vergunningen op grond van de Wet milieubeheer en de Wet verontreiniging oppervlaktewateren. Bevoegd gezag zijn Gedeputeerde Staten en Rijkswaterstaat.

Uiterwaarden) en het studiegebied kort beschreven. Naast de aanduiding in welk gebied ingrepen te verwachten zijn, gaat het in dit hoofdstuk vooral om een beschrijving van wat er in het gebied allemaal speelt dat voor de m.e.r. van belang is.

Wensen, kansen en knelpunten

De Startnotitie is wel de officiële start van de m.e.r.-procedure, maar er is al veel werk aan vooraf gegaan. Onder meer zijn de wensen, kansen en knelpunten geïnventariseerd die er voor de verschillende functies van het gebied bestaan. Natuurlijk zullen niet alle wensen en kansen kunnen worden gehonoreerd en zullen niet alle knelpunten kunnen worden opgelost. Ze zijn in dit hoofdstuk toch nog eens bij elkaar gezet, zodat er bij het opstellen van het MER rekening mee kan worden gehouden.

Ontwikkelingsrichtingen

Bij de voorbereiding van de Startnotitie is al een eerste verkenning gedaan van de mogelijkheden voor de inrichting van het gebied. Daar is een set van vijf ontwikkelingsrichtingen uitgekomen. Met deze ontwikkelingsrichtingen kan naar verwachting aan de doelen en randvoorwaarden van het project worden voldaan. Ze geven gezamenlijk de bandbreedte aan van wat er mogelijk is. In het m.e.r.-onderzoek zullen uit deze ontwikkelingsrichtingen meer gedetailleerde alternatieven worden afgeleid.

Voorgenomen onderzoek en beoordelingskader

In hoofdstuk 6 wordt kort aangegeven welke gevolgen kunnen worden verwacht van de herinrichting van de Heesseltsche Uiterwaarden en dus welke onderzoeken zullen worden gedaan om die gevolgen goed in kaart te brengen. In het tweede deel van dit hoofdstuk wordt beschreven hoe de alternatieve plannen straks met elkaar zullen worden vergeleken. In de Startnotitie geeft Rijkswaterstaat alvast aan welke criteria ze van plan is om daarbij te gaan gebruiken: het zogenaamde "beoordelingskader".

Beleidskaders, besluiten en procedures

In het laatste hoofdstuk (hoofdstuk 7) wordt nog eens op een rijtje gezet met welk bestaand beleid de initiatiefnemer rekening zal moeten houden, welke besluiten er (mede) op grond van het MER zullen worden genomen en hoe de procedures precies verlopen. In dit hoofdstuk staan ook de adresgegevens van de betrokken formele partijen vermeld.

2 Doelstelling en opgave

2.1

Doelstelling herinrichting Heesseltsche Uiterwaarden

In het vorige hoofdstuk is al aangegeven dat het project wordt uitgevoerd om rivierverruiming en natuurontwikkeling te realiseren. De herinrichting zal ingrijpende gevolgen kunnen hebben voor bewoners en gebruikers van het gebied. Dit geheel overziende heeft de initiatiefnemer de volgende doelstelling voor het project opgesteld.

Met het project wordt beoogd om de benodigde rivierverruiming ter plaatse van de Heesseltsche Uiterwaarden te realiseren, die nodig is voor het opvangen van de verwachte toename van de afvoer tot 16.000 m³/sec. bij Lobith, in combinatie met natuur- en landschapontwikkeling, behoud van cultuur-historische waarden, kleinschalige recreatie en rekening houdend met de wensen van diegenen die in het gebied wonen en werken.

In dit hoofdstuk wordt deze doelstelling uitgewerkt en toegelicht. Met name de rivierverruiming, die resulteert in een opgave van 5,5 cm verlaging van de waterstand bij de Heesseltsche Uiterwaarden, behoeft een uitgebreide toelichting (paragraaf 2.3 en 2.4).

Ten behoeve van met name de rivierverruiming moeten flinke ontgrondingen plaatsvinden. Mogelijk komen daarbij zand en klei vrij die als bouwstof te gebruiken of te verkopen zullen zijn. Als die mogelijkheden zich voordoen, dan zal daarvan gebruik gemaakt worden. Er zullen in het gebied echter geen ontgrondingen plaatsvinden die speciaal bedoeld zijn voor de winning van zand en klei. Met andere woorden, de winning van zand en klei is geen doelstelling van het project.

2.2

Randvoorwaarden

De doelstelling is in eerste instantie uitgewerkt in een aantal randvoorwaarden waaraan de plannen voor het gebied altijd moeten voldoen. Deze randvoorwaarden komen voort uit diverse wetten en beleidslijnen van verschillende ministeries en de Europese Unie. Deze randvoorwaarden zijn hieronder in vijf punten beschreven.

- De inrichting voldoet aan de rivierkundige eisen vastgesteld binnen Ruimte voor Rijntakken. Dat wil zeggen dat de maatgevende hoogwaterstand bij een Waalafvoer van 10.165 m³/seconde niet hoger zal zijn dan in de huidige situatie.

- De alternatieven passen wat betreft natuur, landschap, cultuur en recreatie binnen de uitgangspunten van het Raamplan Fort Sint Andries.
- Stabiliteit van waterbouwkundige constructies in de rivier (kribben, bodembescherming, etc.) is redelijkerwijs gegarandeerd.
- Scheepvaart in de Waal wordt niet negatief beïnvloed door de inrichtingsmaatregelen.
- Stabiliteit van de primaire waterkering (rivierdijk) blijft verzekerd.

De ontwikkelingsrichtingen die in deze Startnotitie zijn opgenomen, zijn getoetst aan deze randvoorwaarden. Ook alternatieven die in de m.e.r. worden uitgewerkt moeten aan deze randvoorwaarden voldoen. Als dat niet zo is, dan vallen ze als irreële alternatieven af.

2.3

Rivierkundige opgave: wat speelt er nog meer

In hoofdstuk 1 is al beschreven dat er rekening gehouden moet worden met een maatgevende Rijnafvoer bij Lobith van 16.000 m³/sec. De dijkverbeteringen die in het kader van het Deltaplan Grote Rivieren hebben plaatsgevonden voldoen daar niet aan; zij zijn gemaakt voor een afvoer van 15.000 m³/sec.

Het Rijk is verantwoordelijk voor de veiligheid tegen overstromen van de grote rivieren. Na de besluiten over het Deltaplan Grote Rivieren is hieraan verder gewerkt. Dit heeft onder meer geresulteerd in de discussienota's "Ruimte voor Rijntakken" (RvR) en "Integrale Verkenning Benedenrivieren". Daarin is gezocht naar maatregelen waarmee de veiligheid tegen overstromingen vanuit de rivieren in ons land gelijk blijft en er zo min mogelijk schade ontstaat aan mens en natuur. De meest veilige en duurzame oplossing voor blijvend wonen en werken in het rivierengebied is het creëren van meer ruimte tussen de dijken. Als daar meer ruimte is dan kan er ook meer water door de rivier stromen zonder dat de waterstand te hoog wordt. In de adviezen wordt een voorkeur gegeven aan maatregelen zoals het verlagen van de uiterwaarden en het verwijderen van obstakels, zoals hoge terreinen, veerstoepen en zomerkades. Die obstakels zorgen er op dit moment voor dat het water niet goed kan afstromen. Pas in laatste instantie zou aan dijkverhoging gedacht kunnen worden.

Intussen heeft de Commissie Waterbeheer 21e eeuw deze

voorkeur onderschreven. In december 2000 zijn de adviezen overgenomen door het kabinet en vastgelegd in het kabinetsstandpunt "Ruimte voor de Rivier" en het kabinetsstandpunt "Anders omgaan met Water, waterbeheer 21ste eeuw".

In opdracht van de ministeries van Verkeer en Waterstaat, VROM en LNV is er vervolgens begonnen met het zoeken naar een samenhangend pakket van maatregelen: de zogenaamde Planologische Kernbeslissing (PKB) Ruimte voor de Rivier. In deze PKB zullen keuzen gemaakt worden die van belang kunnen zijn voor de ontwikkeling van veiligheid en ruimtelijke ordening in het rivierengebied. De maatregelen moeten naast veiligheid ook een bijdrage leveren aan het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit in het rivierengebied. De PKB zal een plan opleveren voor het hele rivierengebied. Inrichtingsplannen worden in het kader van de PKB niet opgesteld. De planning is dat het regeringsvoornemen (PKB deel 1) begin 2004 zal verschijnen.

Inmiddels wordt er al nagedacht over de mogelijkheid dat er nog hogere rivierafvoeren zouden kunnen voorkomen (tot maximaal zo'n 18.000 m³/sec. bij Lobith). Deze studies staan bekend onder de naam "Spankrachtstudie". Inmiddels is ook het advies van de zogenaamde Commissie Luteijn over noodoverloopgebieden verschenen. De regering moet over noodoverloopgebieden nog een standpunt innemen.

Onderstaande afbeelding (Figuur 2-1) geeft schematisch de samenhang tussen de verschillende projecten weer. Tot 2000 zijn in het kader van het Deltaplan Grote Rivieren de dijken verbeterd om een afvoer van 15.000 m³/seconde bij Lobith veilig af te kunnen voeren. Voor 2015 moeten de maatregelen uit de PKB ruimte voor de rivier gerealiseerd zijn om een afvoer van 16.000 m³/seconde af te kunnen voeren. Daarna zullen, afhankelijk van het tempo van de klimaatverandering,

de maatregelen uit de lange termijn visie van Spankracht (rivierafvoer 18.000 m³/sec. bij Lobith) ingezet moeten worden. Gedurende het gehele traject kunnen noodoverloopgebieden uitkomst bieden als de waterstand onverwacht de maatgevende waterstand overschrijdt.

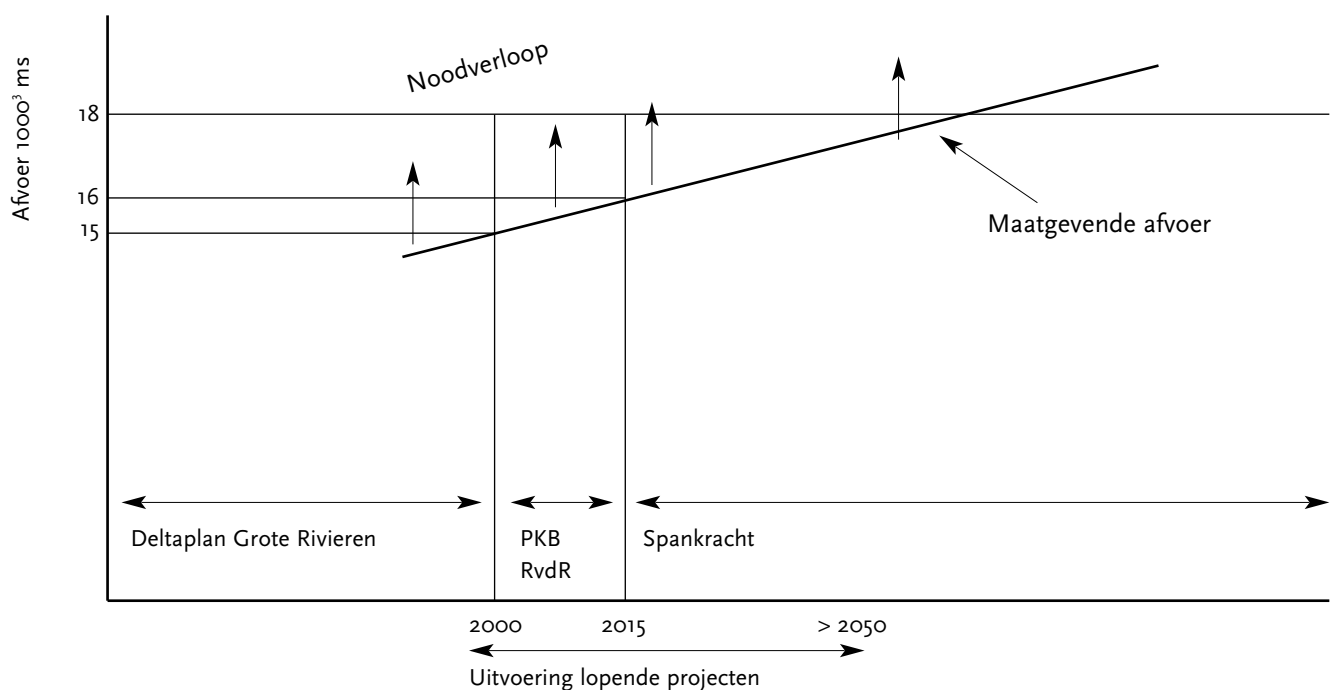
Ook voor het riviergedeelte langs de Heesseltsche Uiterwaarden geldt dat de toenemende rivierafvoer tot hogere waterstanden zal leiden als er niets wordt gedaan. Omdat de herinrichting van de Heesseltsche Uiterwaarden al op de agenda stond in het kader van het project Fort Sint Andries, ligt het voor de hand om ook het veiligheidsdoel in de plannen te betrekken. Deze context betekent dat met dit project geen (grootschalige) functiewijzigingen worden ingezet. Uitgangspunt voor de Heesseltsche Uiterwaarden is dat dit project wordt uitgevoerd als NURG-project waarbij rivierverruiming is gekoppeld aan natuurontwikkeling.

In het kader van het PKB Ruimte voor de Rivier wordt dit project als 'lopend' project beschouwd, dat wil zeggen: realisatie mag geen spijt opleveren (no regret). Het is de verwachting dat de uiteindelijke besluitvorming over de herinrichting van de Heesseltsche Uiterwaarden pas zal plaatsvinden als de besluitvorming over de PKB zal zijn afgerond.

2.4

Veiligheidsdoel Heesseltsche Uiterwaarden

Het veiligheidsdoel van de herinrichting van de Heesseltsche Uiterwaarden is een gevolg van de verwachte verhoging van de rivierafvoer bij Lobith van 15.000 naar 16.000 m³/sec. Als er niets zou gebeuren dan zou de waterstand hoger worden. De waterkeringen langs de rivieren worden ontworpen op een zogenaamde maatgevende hoge waterstand (MHW). Voor elk

Figuur 2-1 Programma's door de tijd

afzonderlijk stukje rivier kan berekend worden hoeveel hoger die MHW zal worden als gevolg van de grotere rivierafvoer. Voor het riviergedeelte van de Heesseltsche Uiterwaarden, tussen rivierkilometer 924.9 en 930.5, is een verhoging van de MHW van 8 centimeter uitgerekend. Die verhoging is ongewenst dus moeten er maatregelen genomen worden om dat te voorkomen. Zoals al eerder beschreven moet dat gebeuren door de rivier meer ruimte te geven.

Om de berekende 8 cm verhoging van de waterstand te voorkomen, moeten er maatregelen worden genomen. Dit kan in principe aan beide zijden van de rivier. In het geval van het riviergedeelte langs de Heesseltsche Uiterwaarden is er in potentie voldoende ruimte voor maatregelen aanwezig aan de kant van de Heesseltsche Uiterwaarden (rechteroever). De linkeroever bestaat over het grootste gedeelte uit een zeer smalle uiterwaard. Daar is geen ruimte voor maatregelen. Een klein deel van de linkeroever wordt gevormd door het eerste deel van de Hurwenensche Uiterwaarden. Hier kan wel een deel van de opgave gerealiseerd worden. Rijkswaterstaat heeft vastgesteld dat de steenfabriek in de Hurwenensche Uiterwaarden kan worden afgebroken en dat de ophoging zal worden afgegraven, waardoor 2,5 cm van de opgave kan worden gerealiseerd. Het resterende deel van de Hurwenensche Uiterwaarden tegenover de Heesseltsche Uiterwaarden is nodig om de taakstelling van de Hurwenensche Uiterwaarden te realiseren. Dat deel kan dus niet ook worden benut om de taakstelling van de Heesseltsche Uiterwaarden te realiseren. De conclusie is dat er in de Heesseltsche Uiterwaarden zoveel maatregelen moeten worden genomen dat de berekende 5,5 cm verhoging van de MHW bij de maatgevende afvoer voor de Waal van 10.165 m³/sec. niet zal optreden.

habitats en de habitats van soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Het betreft het uitvoeren van een zogenaamde 'passende beoordeling'.

2.5

Natuur: visie ontwikkeling Fort Sint Andries

In 1995 is onder leiding van de provincie Gelderland een visie vastgesteld voor de ontwikkeling van het gebied Fort Sint Andries. Dit gebied strekt zich uit langs de Maas tussen Oijen en Hedel en langs de Waal tussen Tiel en Zaltbommel. In deze visie is een toekomstbeeld geschetst voor 2010 en 2025. De Heesseltsche Uiterwaarden worden daarin ingericht als natuurgebied in combinatie met recreatie. Het accent bij de nieuwe natuur zal liggen op 'riviergebonden' natuur zoals nevengeulen, strangen, kruidenrijke graslanden, ooibossen en slibvlakten. Inmiddels is de visie vastgesteld in een projectplan en verder uitgewerkt tot een concept raamplan.

De herinrichting van de Heesseltsche Uiterwaarden wordt in de geest van deze visie en het concept raamplan uitgewerkt. Het gebied valt onder de Vogel- en Habitatrichtlijn van de Europese Unie. Dit houdt in dat er voor gezorgd moet worden dat de kwaliteit van de habitats van soorten niet mag verslechteren en er geen storende factoren mogen optreden. Er moet in het MER beschreven worden of de geplande activiteiten significante gevolgen hebben voor de kwaliteit van de natuurlijke

3 Huidige situatie in het projectgebied en het studiegebied

3.1

Inleiding

In dit hoofdstuk wordt een korte beschrijving gegeven van het gebied de Heesseltsche Uiterwaarden en het omliggende gebied dat door de herinrichting kan worden beïnvloed. In de Startnotitie en straks in het MER zal sprake zijn van het projectgebied en van het zogenaamde studiegebied. Het projectgebied is het gebied waar de ingrepen plaatsvinden. In dit geval dus de Heesseltsche Uiterwaarden. In de volgende paragraaf (3.2) wordt het projectgebied beschreven.

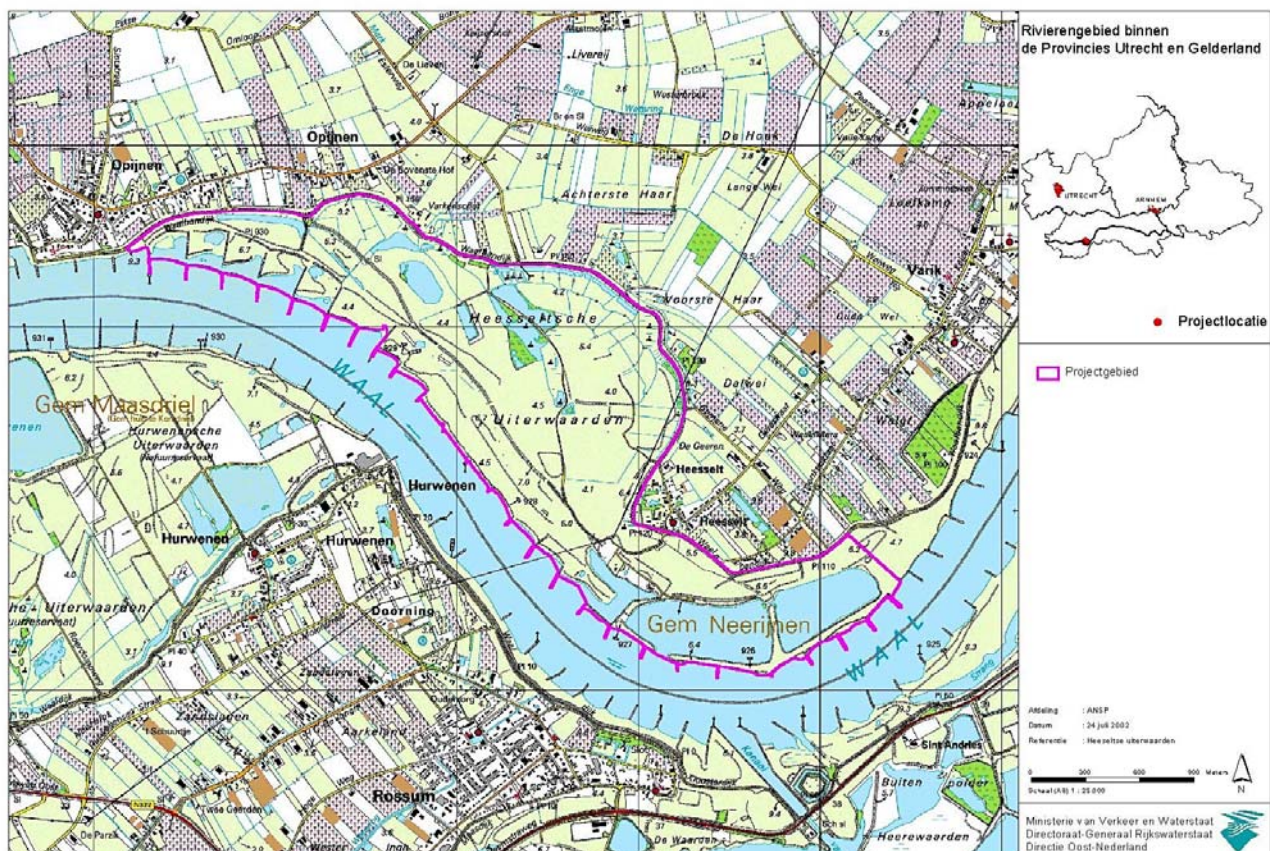
Het studiegebied is het hele gebied waar de gevolgen van de ingrepen merkbaar zullen zijn. Daar behoren de Heesseltsche Uiterwaarden natuurlijk ook bij, maar het gebied is groter. In het binnendijkse gebied zou bijvoorbeeld een verandering van de grondwaterstroming (kwel) kunnen optreden. Of, de natuur in aangrenzende uiterwaarden en in het binnendijkse gebied kan positieve of negatieve gevolgen van de veranderingen

in de Heesseltsche Uiterwaarden ondervinden. Het studiegebied kan daarom voor het ene gevolg een ander gebied zijn dan voor het andere. De geografische grenzen van het studiegebied liggen daarom niet bij voorbaat geheel vast. In de paragrafen vanaf 3.3 worden de belangrijkste karakteristieken van het gebied beschreven. Daarbij worden projectgebied en studiegebied tegelijk behandeld.

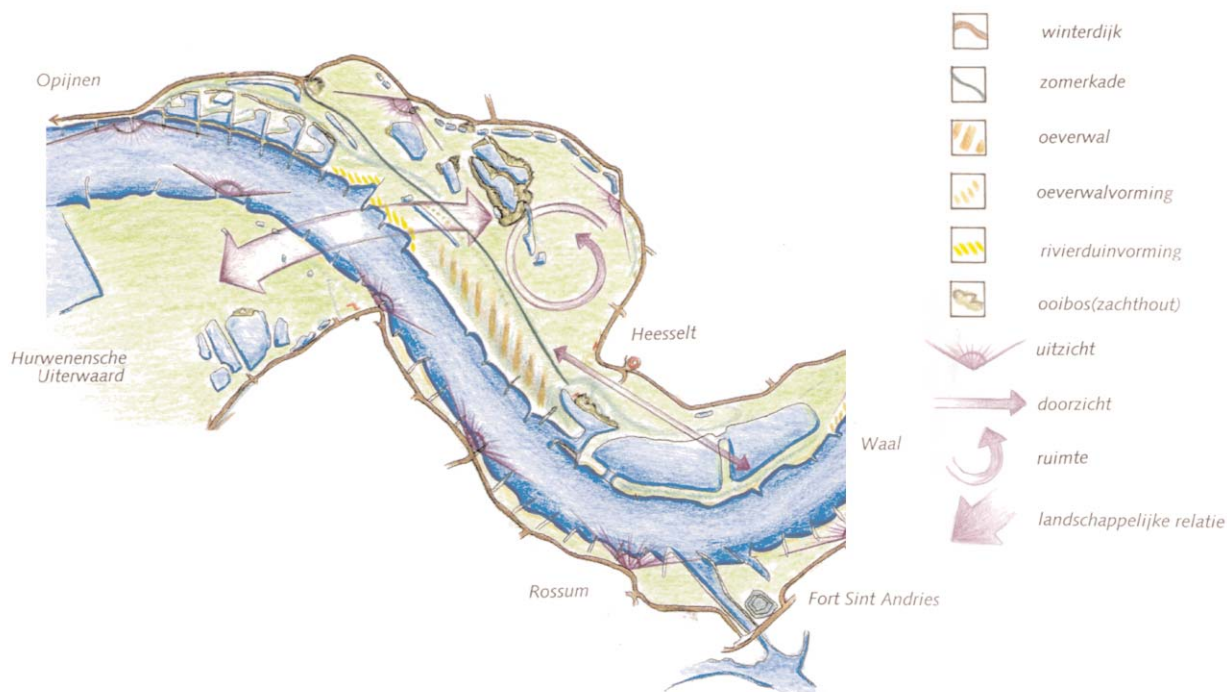
3.2

Projectgebied Heesseltsche Uiterwaarden

De Heesseltsche Uiterwaarden liggen aan de noordelijke Waaloever halverwege Tiel en Zaltbommel, het gebied is circa 350 ha groot. Het projectgebied begint even boven de voormalige zandwinplassen bij rivierkilometerraai 924.9 en loopt tot aan kilometerraai 930.5. Het projectgebied is opgenomen in figuur 3-1.

Figuur 3-1 Locatie Heesseltsche Uiterwaarden

Figuur 3-2 Elementen in de Heesseltsche Uiterwaarden

De Heesseltsche Uiterwaarden liggen in een hoefijzervorm aan de rivier, zo ontstaan door sterke meandering in het verleden. De uiterwaarden worden gekenmerkt door een half open tot open landschappelijk karakter. De weidegrond wordt afgewisseld met struikgewas en verspreide boomgroepen. Er zijn drie ontsluitingswegen. Buitendijkse woningen zijn te vinden langs de bandijk (winterdijk) ter hoogte van Heesselt (een blok dijkwoningen), ter hoogte van Opijnen (twee dijkhuizen) en op het voormalige fabrieksterrein (twee woningen). Er is recreatie in de vorm van zwemmen en surfen in de Heesseltsche Uiterwaarden en over de Waaldijk lopen langeafstand fiets- en wandelroutes.

3.3 Hoogwaterveiligheid

De uiterwaard heeft natuurlijk een belangrijke functie bij hoog water op de rivier. De uiterwaard overstroomt en geeft de rivier de ruimte om de grote hoeveelheid water naar zee te kunnen afvoeren. Recent zijn de rivierdijken verhoogd en versterkt in het kader van het zogenaamde Deltaplan Grote Rivieren. Daardoor is er in de omgeving van de uiterwaarden het één en ander veranderd en zijn de resultaten van de dijkversterking nog duidelijk te zien. De dijkversterking was gebaseerd op een maatgevende afvoer bij Lobith van 15.000 m³/s. Zoals in het vorige hoofdstuk al beschreven is, is een verruiming van de rivier nodig voor toekomstige hogere rivierafvoeren. Dat vergt in de Heesseltsche Uiterwaarden opnieuw ingrijpende maatregelen, waaronder zeker het verlagen van de uiterwaard op verschillende plaatsen.

Om de stabiliteit van de dijken niet in gevaar te brengen zullen er geen ontgravingen te dicht bij de dijk kunnen plaatsvinden.

3.4 Natuur

Ongeveer driekwart van het totale oppervlak van de Heesseltsche Uiterwaarden is nu grasland. Dit grasland is vooral waardevol voor foeragerende (water)vogels gedurende het winterhalfjaar en daarnaast ook voor broedende vogels zoals bijvoorbeeld de kwartelkoning, de grutto en de tureluur. In het plangebied bevinden zich verschillende soorten open water, waaronder de stromende nevengeul vlakbij Opijnen, de vele geïsoleerde plassen als gevolg van kleiwinning en de diepe zandwinplassen. Deze variatie aan wateren in de Heesseltsche Uiterwaarden is van grote waarde voor de visgemeenschap. De nevengeul bij Opijnen, bijvoorbeeld, is erg belangrijk voor vissen als de winde, kopvoorn en barbeel en daarnaast voor foeragerende vogels. Naast deze open wateren is er moeras aanwezig, met waardevolle en soortenrijke vegetatie. Er zijn zowel beboste moerassen als moerassen met een wat lagere begroeiing. Langs de vaargeul ligt een reliëfrijke zandige oeverwal. Op delen hiervan vindt nog actieve zandafzetting plaats. Deze oeverwal is (deels actueel en) potentieel botanisch waardevol door het voorkomen van stroomdalgraslandsoorten.

De gebieden die nu de hoogste natuurwaarde hebben, zijn de nevengeul bij Opijnen, de oude kleiputten nabij de winterdijk, de oude kleiputten met moerasbos, de oeverwal en het groot-

schalige open grasland. Deze elementen van de Heesseltsche Uiterwaarden zijn te zien in figuur 3-2.

Het plangebied ligt in een zogeheten "speciale beschermings-zone" met betrekking tot de EU-vogelrichtlijn. Het aantal overwinterende watervogels (waaronder de kolgans en de smient) in de Heesseltsche Uiterwaarden is groot.

3.5

Woon-, werk- en leefomgeving

De Heesseltsche Uiterwaarden worden gebruikt voor allerlei activiteiten.

Buitendijkse woningen (dat zijn woningen in de uiterwaarden zelf) zijn te vinden op twee plaatsen. Een blok dijkwoningen ligt langs de Waaldijk ter hoogte van Heesselt, ter hoogte van Opijnen. Op het voormalige steenfabrieksterrein liggen twee woningen. Direct achter de Waaldijk ligt het dorp Heesselt en verder zijn er verschillende boerderijen in het binnendijkse gebied. De binnendijks gelegen woningen kunnen te maken hebben of krijgen met veranderingen in de kwelwaterstroom onder de dijk door. Dat aspect zal in de m.e.r. goed moeten worden onderzocht.

Er zijn drie ontsluitingswegen. Een deel van de uiterwaard heeft gebruiksfuncties in de vorm van landbouw, wonen en recreatie en er is sprake van jagen in het kader van het beheer van het gebied. Recreatie vindt vooral plaats in de vorm van zwemmen en surfen in de zandwinplassen en wandelen in de uiterwaarden door de plaatselijke bevolking. Ook lopen over de Waaldijk lange-afstand fiets- en wandelroutes. Tenslotte wordt er met name langs de rivier gevist.

De bewoners in het gebied hechten veel waarde aan de uiter-

waarden en tonen grote betrokkenheid bij de mogelijke herinrichting van het gebied. De beleving van het gebied is dus belangrijk.

De omgeving van de Heesseltsche Uiterwaarden heeft vooral een agrarische bestemming. In de Heesseltsche Uiterwaarden vindt nog op beperkte schaal landbouw plaats, bijvoorbeeld in de vorm van agrarisch beheer.

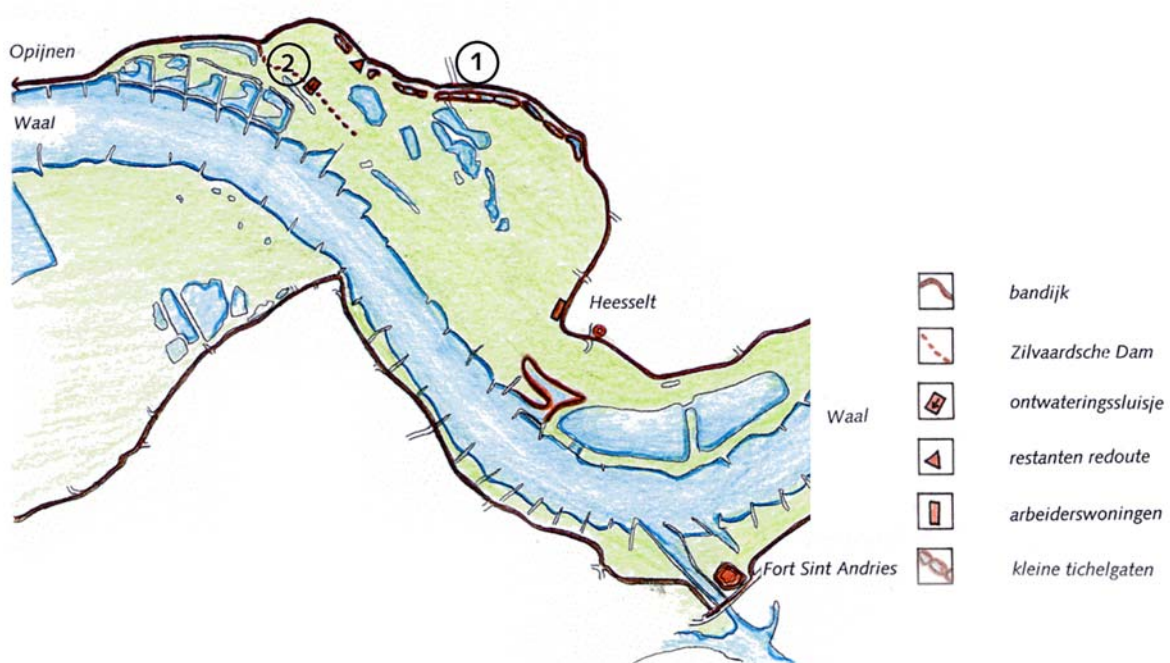
Het binnendijkse gebied is voor de land- en tuinbouw erg belangrijk. In dit gebied bevinden zich veel fruitteelt- en glastuinbouwbedrijven. Het gedeelte tussen Heesselt en Opijnen is een vrij open gebied met veel weidebouw, afgewisseld met fruitteelt; het vormt de overgang naar het achtergelegen open komgrondengebied.

Er is een relatie tussen deze bedrijven en de Heesseltsche Uiterwaarden. Bij hoogwater treedt kwel op onder de dijk door. Ingrepen in de uiterwaarden kunnen deze kwelstroom mogelijk beïnvloeden. Daarnaast kunnen vogels (bijvoorbeeld ganzen) die zich in de uiterwaarden thuis voelen bijvoorbeeld op het binnendijkse grasland gaan foerageren.

3.6

Landschap en cultuurhistorie

De Heesseltsche uiterwaarden hebben een half open tot open karakter met zichtlijnen en oriëntatie op de rivier. Weidegrond wordt afgewisseld met struikgewas en verspreide boomgroepen. Het bestaande uiterwaardenlandschap wordt door de bewoners en gebruikers zeer gewaardeerd (belevingswaarde). Storende elementen in het landschap zijn de grote zandwinplassen, het voormalige steenfabrieksterrein en de hoogspanningsmasten. De steenfabriek is eind jaren 70 van de vorige

Figuur 3-3 Cultuurhistorische elementen in de Heesseltsche Uiterwaarden

eeuw gestopt en eind jaren 80 gesloopt. Behalve het grootste deel van het opgehoogde terrein, enkele woningen, het haven-tje en de oude toevoerweg, zijn alle bovengrondse resten van de fabriek afgevoerd.

Cultuurhistorische elementen zijn sporen in het landschap die getuigen van activiteiten van mensen in het verleden. Ze geven het landschap een historische diepgang en zijn aangrijpingspunten voor verhalen over het verleden. Het verloop van de bandijken (winterdijken) en de brede uiterwaarden zijn duidelijk het resultaat van de vroegere bochten en doorbraken van de rivier. De belangrijkste cultuurhistorische elementen in de Heesseltsche Uiterwaarden zijn:

- De oude bandijk (winterdijk) bij Heesselt en de ruïne van een redoute aan deze bandijk (tezamen het cultuurhistorisch complex 1): de bandijk stamt uit de 14e eeuw en is aangelegd om de nederzettingen en landbouwgebieden tegen het hoge water te beschermen. De restanten van de redoute hebben een unieke waarde omdat bijna alle redouten in de loop van de tijd verdwenen zijn. De restanten dateren waarschijnlijk uit de 17e eeuw.
- De 17e eeuwse zomerdijk, met name het meest westelijke deel, De Zilvaardsche Dam.
- Het bakstenen ontwateringsluisje en de oude strangen (tezamen het cultuurhistorisch complex 2).
- Het blok 19e eeuwse dijkwoningen.

Deze elementen zijn weergegeven in onderstaande figuur.

In het projectgebied zijn volgens het historisch onderzoek van De Klinker uit 2000 geen archeologische waarden geregistreerd. Wel geeft de Indicatieve Kaart van Archeologische waarden (IKAW) aan dat voor een deel van het projectgebied, namelijk de strook langs de Waaldijk van Heesselt westelijk tot aan de Esterweg een middelhoge verwachting bestaat voor het aantreffen van archeologische waarden. Vanwege de meldingsplicht dient bij graafwerkzaamheden gelet te worden op eventuele archeologische sporen.

3.7

Bodem en water

In 2000 is een historisch bodemonderzoek uitgevoerd in het projectgebied de Heesseltsche Uiterwaarden. Het doel van dit onderzoek was onder andere om inzicht te krijgen in het verwachtingspatroon van de fysische en chemische kwaliteit van de bodem en de mogelijke gevallen van bodemverontreiniging.

De uiterwaarden zijn grotendeels vergraven, waarna hercultivering heeft plaatsgevonden. Binnen de uiterwaarden zijn grote hoogteverschillen. Het gebied bevindt zich tussen 3,5 en 6,5 m + NAP en de ophoging van de voormalige steenfabriek ligt op een hoogte van 8 à 9 m + NAP. De deklaag varieert qua samenstelling en dikte. Gemiddeld bestaat de bodem uit een laag van ongeveer 40 cm roofofgrond, daaronder zo'n 85 cm klei en daaronder zand. De klei is afkomstig van de Betuwe formatie, waarvan een groot gedeelte geschikt is voor

baksteenproductie. De inschatting van de dikte van de deklaag is gebaseerd op regionale gegevens. Naast de algemene spreiding in de dikte van de deklaag, zal in de uiterwaarden de dikte met name beïnvloed zijn door ontgravingen en winningen. Uit de geologische en geomorfologische kaart kan worden afgeleid dat in het gebied voornamelijk kalkhoudend zavel en klei voorkomt. Ook is plaatselijk in de ondergrond industrieel zand aanwezig. Daarnaast bevinden zich in het gebied diverse sloten en geulen, met een afwateringsfunctie. Tevens liggen er twee kaden in het gebied.

In het projectgebied komt ernstig verontreinigde (klasse 3) en zeer ernstig verontreinigde grond (klasse 4) voor. Deze verontreinigingen zijn afkomstig van slib dat door de rivier is aangevoerd en in de uiterwaarden is afgezet. De omvang is globaal bekend. Verder wordt verwacht dat de concentratie zware metalen verhoogd is, met name zink, maar deze komen alleen voor in de (kleihoudende) toplagen.

Over het algemeen kan op basis van uitgevoerd bodemonderzoek geconcludeerd worden dat van het huidige bodemgebruik vooralsnog geen actuele verspreidings-, ecologische- en humane risico's worden verwacht.

Bij hoogwater treedt kwel op onder de dijk door (binnendijkse kwel).

In het gebied is op diverse plaatsen klei en zand gewonnen. De geïsoleerde kleiputten en de diepe voormalige zandwinplassen zijn hiervan de overblijfselen. In enkele kleiputten staat water, andere kleiputten zijn begroeid.

3.8

Scheepvaart

De Waal is de drukste vaarroute van Europa. Als onderdeel van het nationale transportbeleid in Nederland is de Waal aangewezen als hoofdtransportas. Dit brengt met zich mee dat er hoge eisen worden gesteld aan de transportcapaciteit en dat het oplossen van knelpunten prioriteit heeft. Maatgevend voor de transportcapaciteit zijn de beschikbare breedte en diepte bij lage rivierafvoeren. Het vastgestelde referentieniveau daarbij is de internationaal Overeengekomen Lage Rivierafvoer (OLR). In de bocht van St. Andries wordt met behulp van baggeren en door de aangelegde vaste laag gestreefd naar een minimale diepte van 2,8 meter en een minimale breedte van 170 meter bij OLR. Bij de vaarweg horen ook constructies in de rivier, zoals kribben en bodembescherming. Deze mogen door de ontgravingen niet in gevaar komen (beschadigen of wegspoelen). Ook zomerkaden moeten voor de scheepvaart tenminste 1 m boven de gemiddelde waterstand keren.

De verwachting is dat het transport over water in de toekomst zal toenemen en daarmee de druk op de Waal als hoofdtransportas. Essentieel is daarom dat die minimale diepte en breedte gehandhaafd blijven, ook na ingrepen in de uiterwaarden. Sedimentatie in de hoofdgeul kan negatieve invloed hebben op de doorvaart en zal leiden tot hogere onkosten gerelateerd aan de extra baggerwerkzaamheden.

4 Wensen en kansen, ontwikkelingsprincipes en knelpunten

4.1

Inleiding

Bij de voorbereiding van deze Startnotitie zijn wensen, kansen en knelpunten geïnventariseerd. Deskundigen op de verschillende beleidsterreinen hebben daaraan een belangrijke bijdrage geleverd en ook de wensen die in de Adviesgroep naar voren werden gebracht zijn opgenomen. Deze inventarisatie is in de eerste plaats gebruikt bij het ontwerpen van de ontwikkelingsrichtingen. Wensen en kansen zijn zoveel mogelijk opgenomen en knelpunten zoveel mogelijk voorkomen. In de tweede plaats is de inventarisatie gebruikt bij het vaststellen van het voorgenomen onderzoek en het beoordelingskader voor de m.e.r. Op die manier zal de door verschillende betrokkenen gewenste informatie in het MER ook beschikbaar komen.

Ter voorbereiding van het ontwerpen van ontwikkelingsrichtingen zijn ontwikkelingsprincipes geformuleerd. Dat zijn elementen waaruit een ontwikkelingsrichting kan worden samengesteld. Met andere woorden, het zijn de bouwstenen waarmee een complete ontwikkelingsrichting wordt opgebouwd. In paragraaf 4.3 zijn de belangrijkste ontwikkelingsprincipes nog eens opgesomd.

De wensen, kansen en knelpunten zijn per aspect geïnventariseerd. Daardoor kunnen ze in sommige gevallen tegenstrijdig aan elkaar zijn. Dat is in deze opsomming niet erg. In de ontwikkelingsrichtingen uit deze Startnotitie en in de alternatieven in het MER mogen geen tegenstrijdigheden voorkomen. Dan moeten er keuzes worden gemaakt en kan niet aan alle wensen tegelijk worden voldaan.

Kortom, in dit hoofdstuk staat het werk materiaal dat is gebruikt bij het samenstellen van de hoofdstukken 5 en 6: ontwikkelingsrichtingen, voorgenomen onderzoek en beoordelingskader. Dit werk materiaal kan tijdens de m.e.r. opnieuw worden gebruikt.

4.2

Wensen en kansen

Rivier en veiligheid

Voor het ontwerp voor de Heesseltsche Uiterwaarden bestaan de volgende wensen ten aanzien van veiligheid:

- duurzame en robuuste rivierverruiming;
- beperkte of beheersbare morfologische veranderingen in nevengeulen;
- afstemming ontwerp en beheer van de uiterwaard;

- geen ingrepen binnen 100 meter van de teen van de rivierdijk in verband met de stabiliteit van de dijk.

Ten aanzien van de scheepvaartfunctie gelden de volgende wensen:

- bij lage en middelhoge waterstanden een kleine afvoer door nevengeulen (tot 3% van de rivierafvoer);
- de aanzanding in de hoofdgeul ten gevolge van meestromende nevengeulen blijft lokaal beperkt tot maximaal 20 cm;
- een rustige stroming ter plaatse van de af- en aantakking van nevengeulen, zodat er geen hinder is voor de scheepvaart.

Natuur

Voor de nieuwe riviergebonden dynamische natuur in de Heesseltsche Uiterwaarden gelden de volgende wensen:

- een grote mate van hydro- en morfodynamiek met zowel erosie als sedimentatie;
- een variatie in hoogte, waterdieptes, stroomsnelheden, en dergelijke;
- de nieuwe riviergebonden natuur moet robuust zijn en tegen een stootje kunnen;
- het verondiepen van de bestaande zandwinplassen. In de huidige vorm zijn deze door de grote diepte ecologisch niet erg interessant.

De volgende kansen worden voor het aspect natuur gesignaleerd:

- realisering van een vrij groot aaneengesloten beheerbaar natuurgebied: omdat binnen de Heesseltsche Uiterwaarden al een groot aaneengesloten gebied ligt dat door de rijksoverheid is aangekocht zijn daarvoor goede mogelijkheden;
- ontwikkeling van zacht- en hardhoutoibos;
- realiseren van hoogwatervrije vluchtplaatsen voor de grote grazers;
- verondiepen van de ecologisch gezien te diepe zandwinplassen.

Woon-, werk- en leefomgeving

Vanuit het aspect woon-, werk- en leefomgeving zijn de volgende wensen geformuleerd:

- behoud van de mogelijkheden voor zwemmen in het gebied;
- behouden van de buitendijkse woningen in het gebied;
- versterking van de mogelijkheden voor landgebonden recreatie en hengelsport in het gebied;

- toegankelijke 'natuur'; openstelling van het (natuur-)gebied voor het publiek (ontsluiten en beleefbaar maken);
- adequate zonering recreatieve druk;
- aanleg van een Lange-Afstand-Wandelpad aansluitend op een voet/fiets-veer naar Fort Sint Andries;
- jachtrecht; recreatieve jacht zal op grond van de Flora en Faunawet niet mogelijk zijn, mogelijk zal er wel jacht als onderdeel van het beheer aan de orde kunnen komen;
- behoud van landbouwkundig (mede)gebruik in projectgebied;
- beperken van de overlast van het project.

Landschap en cultuurhistorie

Vanuit het aspect landschap en cultuurhistorie zijn de volgende wensen geformuleerd:

LANDSCHAP

- behoud van bestaande en creëren van nieuwe uitzichten/vergezichten, doorzichten, oriëntatiepunten en routes;
- stimulering van de vorming van (nieuwe) riviergebonden geomorfologische structuren;
- de versturende werking van de grote zandwinplassen op de ruimtelijke continuïteit en herkenbaarheid van het gebied verminderen;
- vergroten ruimtelijke samenhang tussen de gebieden ten noorden en zuiden van de voormalige steenfabriek.

CULTUURHISTORIE

- historische zichtlijnen behouden/benutten;
- behouden en mogelijk versterken van de gemeentelijke monumenten;
- behouden en ontwikkelen van de twee historische complexen.

Vanuit het aspect landschap en cultuurhistorie worden de volgende kansen signaleerd:

- door een nieuwe inrichting van de Heesseltsche Uiterwaarden is een goede mogelijkheid voorhanden om de samenhang tussen de rivieruiterwaarden en tussen het binnen- en buitendijks gebied te versterken en een waardevol landschap te laten ontstaan. Ook de interne samenhang tussen delen van het gebied kan worden versterkt;
- de nieuwe inrichting biedt de mogelijkheid om een meer dynamisch rivierlandschap te ontwikkelen passend bij de locatie en het riviertype;
- het project biedt met name een goede mogelijkheid om iets te doen aan de niet in het beeld passende grote zandwinplassen, die nauwelijks onderscheidend zijn van de rivier.

Bodem en water

Ten aanzien van het grondverzet ten behoeve van de herinrichting gelden de volgende wensen:

- een gesloten grondbalans voor verontreinigde grond;
- gebruik van de bestaande zandwinplassen voor het milieuhygiënisch verantwoord bergen van klasse 3 en 4 specie;

- bodemonderzoek naar de verontreinigde specie;
- duurzaam gebruik van vermarktbaar grondstoffen optimaliseren, bij voorkeur op locaties delven waar voor de markt geschikte grondstoffen worden verwacht; vermarkting van delfstoffen is daarbij geen doel op zich zelf.

4.3

Ontwikkelingsprincipes

Rivier en veiligheid

Rivierkundig zijn er een aantal mogelijke ingrepen voor de inrichting van de uiterwaarden. De onderstaande ontwikkelingsprincipes passen binnen de door de initiatiefnemer aangegeven voorwaarden. Andere mogelijkheden zoals bijvoorbeeld dijkverleggingen vallen daar niet onder en zijn daarom niet genoemd.

- verlaging van de uiterwaard of delen daarvan: een verlaging levert waterstandverlaging op;
- aanleg van een nevengeul, een meestromende geul langs de rivier: hiervoor bestaan twee mogelijkheden, een brede ondiepe nevengeul of een smalle diepe nevengeul;
- verlaging van de oeverwal is rivierkundig zeer effectief en heeft een groot waterstandverlagend effect;
- verwijderen voormalig steenfabrieksterrein: het (gedeeltelijk) verwijderen van dit terrein is rivierkundig effectief.

Natuur

Vanuit het aspect natuur zijn de volgende ontwikkelingsprincipes geformuleerd:

- herkenbare eenheden: maak de ingrepen van dusdanige omvang dat herkenbare grote eenheden ontstaan. Voorkom het ontstaan van kleine hoekjes met eenheden. Enkele grote eenheden vertegenwoordigen een hogere waarde dan vele kleintjes;
- toegankelijkheid: laat natuur ontstaan die gemakkelijk toegankelijk is voor mens, plant en dier. Deze toegankelijkheid geldt ook voor grote grazers, zodat jaarrondbegrazing ook daadwerkelijk mogelijk is;
- procesbenadering: bij ontwikkeling en beheer van de natuur gaat de voorkeur uit naar procesbenadering boven patroonbenadering. Dit betekent dat de juiste voorwaarden moeten worden geschapen voor hydro- en morfodynamiek, bij voorkeur via ondiepe geulen, zodat de natuur zoveel mogelijk vanzelf ontstaat en beheer voornamelijk plaats vindt door grazers en zo min mogelijk door menselijk ingrijpen;
- streven naar vergroting van variatie in het gebied (hoogteligging, substraat, begroeiing et cetera);
- ontwikkeling met waar mogelijk respect voor (ontzien van) de aanwezige natuurwaarden.

Landschap en cultuurhistorie

Voor het aspect landschap en cultuurhistorie zijn de volgende ontwikkelingsprincipes geformuleerd:

- geulen: bij de inrichting uitgaan van het ontwikkelen van

nevengeulen of patronen van geulen in een vorm die aansluit bij de historische morfologische activiteit van de uiterwaard zoals die nog zichtbaar is in de vorm van de bandijk (winterdijk), de ondergrond en afleesbaar op historische kaarten;

- herkenbare rivier: bij de inrichting dient de rivier als zodanig duidelijk herkenbaar te zijn. Dit betekent dat het karakter van de uiterwaard duidelijk afwijkend moet zijn van dat van de rivier. In de huidige situatie is met name bij de zandwinplassen het onderscheid tussen rivier en uiterwaard niet duidelijk;
- behoud oeverwal en stimulering ontwikkeling nieuwe geomorfologische vormen: de oeverwal dient behouden te worden als morfologische relict en als scheidend element tussen rivier en uiterwaard. Streven naar landschapsvorming door stimuleren van geomorfologische processen;
- ontwikkeling met waar mogelijk respect voor (ontzien van) de huidige landschappelijke en cultuurhistorische waarden.

4.4 Knelpunten

In deze paragraaf worden de knelpunten, zoals die tijdens de voorbereiding van de Startnotitie genoemd zijn, opgesomd. Het is mogelijk dat in de loop van de m.e.r. meer knelpunten worden gesignaleerd.

Natuur

Vanuit het thema natuur worden de volgende bedreigingen gesignaleerd:

- de wens om hoog-dynamische natuur te ontwikkelen sluit niet aan op de huidige natuurwaarden in de Heesseltsche Uiterwaarden zoals graslanden en moerassen;
- de wens om hoog-dynamische natuur te ontwikkelen kan conflicteren met de beheerbaarheid van het gebied;
- het mogelijk verdwijnen van de oeverwal zal worden beschouwd als het verlies van een belangrijke geomorfologische en vegetatiekundige waarde.

Landschap en cultuurhistorie

De herinrichting van de Heesseltsche Uiterwaarden kan een bedreiging betekenen voor het landschap en de cultuurhistorie wanneer variatie en afwisseling van patronen verdwijnen die kenmerkend zijn voor de uiterwaard en zo de afleesbaarheid en de herkenbaarheid van de historie van het gebied verdwijnen. Bedreiging gaat vooral uit van ingrepen die niet passen in het landschapsbeeld van rivier en uiterwaarden, zoals bijvoorbeeld het ontstaan van grote plassen. Daarnaast bestaat het gevaar dat landschappelijke waarden zoals bijvoorbeeld geomorfologische kenmerken, die in potentie mogelijkheden bieden voor een hoge landschappelijke differentiatie (bijv. door ander beheer), verloren gaan.

Recreatie

De volgende bedreiging is potentieel aanwezig: ontoegankelijkheid voor recreatie door hoge eisen aan natuurontwikkeling, waterstandsdeling of realisatie van grote, permanente wateroppervlakken. Ook is het mogelijk dat de zandwinplassen minder geschikt worden voor zwemrecreatie.

5 Ontwikkelingsrichtingen

5.1

Ontwikkelingsrichtingen en alternatieven

In een MER moeten verschillende alternatieven worden beschreven. In deze Startnotitie worden deze alternatieven nog niet gepresenteerd, ze zullen in de eerste fase van het MER nog worden ontwikkeld. Ter voorbereiding worden in deze Startnotitie een vijftal zogenaamde ontwikkelingsrichtingen beschreven. In de volgende paragrafen wordt beschreven wat de bedoeling is van de gepresenteerde ontwikkelingsrichtingen en hoe in het MER alternatieven zullen worden opgesteld.

In onderstaande figuur is schematisch aangeduid wat de plek is van de ontwikkelingsrichtingen uit deze Startnotitie en van de alternatieven die straks in het MER zullen worden opgenomen.

Zoals de figuur aangeeft zijn de ontwikkelingsrichtingen bedacht vanuit de visie Fort Sint Andries en de beleidslijn Ruimte voor de Rivier en op basis van de in het proces aangedragen wensen, kansen, ontwikkelingsprincipes en knelpunten (zie hoofdstuk 4). In het MER worden als eerste fase verkennende studies gedaan, waarmee de inrichtingsalternatieven worden ontworpen. Deze worden verder onderzocht en beschreven in het MER-rapport. De initiatiefnemer (Rijkswaterstaat) kiest dan op basis van onder andere de effectbeschrijving haar voorkeursalternatief.

5.2

Wat zijn ontwikkelingsrichtingen?

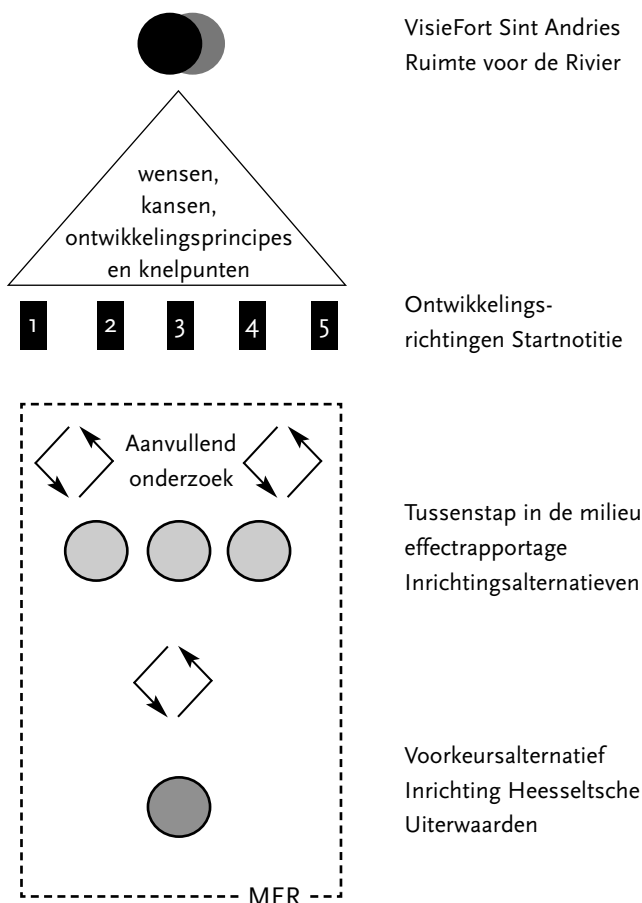
In deze Startnotitie worden vijf ontwikkelingsrichtingen beschreven. Uit het vooronderzoek is gebleken dat deze ontwikkelingsrichtingen samen de reële mogelijkheden beschrijven voor de herinrichting van de Heesseltsche Uiterwaarden binnen de gestelde randvoorwaarden. Daarmee geeft de initiatiefnemer aan in welke richtingen zij zoekt voor de herinrichting van de Heesseltsche Uiterwaarden.

Elke ontwikkelingsrichting legt de nadruk op één of meer ontwikkelingsprincipes, waarbij de manier waarop aan de rivierkundige doelstelling zal worden voldaan vaak leidend is. Naar verwachting zullen alle ontwikkelingsrichtingen aan de gestelde randvoorwaarden (paragraaf 2.2) kunnen voldoen.

In deze Startnotitie wordt nadrukkelijk nog geen keuze gemaakt of een voorkeur uitgesproken voor één van de ontwikkelingsrichtingen. Rijkswaterstaat wil ze alle vijf in het MER meenemen. Door ze in de Startnotitie te beschrijven geeft Rijkswaterstaat iedereen de gelegenheid om te laten weten wat ze van deze ontwikkelingsrichtingen vindt. Zijn er mogelijkheden voor de herinrichting vergeten, die ook kunnen voldoen aan de gestelde randvoorwaarden, dan kan eenieder die inbrengen.

De ontwikkelingsrichtingen zijn nog geen uitgewerkte alternatieven, deze worden tijdens het opstellen van het MER ontwikkeld (zie hieronder in paragraaf 5.3).

In alle ontwikkelingsrichtingen – en straks ook in alle alternatieven – zal er sprake zijn van omvangrijke ontgrondingen. Daarom wordt er in aparte paragraaf aan het slot van dit hoofdstuk speciaal aandacht gegeven aan dit aspect. Zeker ook omdat de m.e.r.-plicht met deze ontgrondingen samenhangt.

Figuur 5-1 Ontwikkelingsrichtingen en alternatieven

5-3

Alternatieven in het MER

Op grond van het onderzoek dat in het MER zal worden gedaan en ook mede op basis van het overleg dat gedurende de MER-fase zal plaatsvinden in de Projectgroep en de Adviesgroep, zullen de ontwikkelingsrichtingen worden uitgewerkt tot beter gedetailleerde alternatieven. Uit het onderzoek zal beter bekend worden wat de gevolgen van ingrepen in de Heesseltsche Uiterwaarden zijn. Ook zal meer in detail gekeken worden waar de ingrepen precies zullen plaatsvinden (locaties), hoe omvangrijk ze precies moeten zijn (bijvoorbeeld de dieptes en breedtes van geulen), welke soort grond ontgraven wordt en welke inrichtingsmaatregelen voor natuur, recreatie, etc. zullen worden genomen. Kortom, de plannen worden gedetailleerd en gespecificeerd, waarna de gevolgen ook weer beter kunnen worden bepaald.

Alternatieven die in het MER worden beschreven, hoeven niet per sé uitwerkingen van de ontwikkelingsrichtingen zijn. Alternatieven kunnen ook worden opgebouwd uit combinaties van elementen uit de verschillende ontwikkelingsrichtingen.

In de m.e.r. worden in elk geval een referentiesituatie, een meest milieuvriendelijk alternatief en een voorkeursalternatief beschreven. Onderstaand worden deze drie alternatieven nader toegelicht. Mogelijk besluit de initiatiefnemer om meer dan deze drie alternatieven in het MER op te nemen.

Referentiesituatie (nulalternatief)

De gevolgen van alle ingrepen zullen worden vergeleken met de zogenaamde "referentiesituatie". Als referentiesituatie zal de huidige situatie in het studiegebied worden genomen, aangevuld met zogenaamde autonome ontwikkelingen. Autonome ontwikkelingen zijn veranderingen die in het studiegebied zeker zullen plaatsvinden als gevolg van al vastgesteld beleid. Beleidsvoornemens en plannen blijven daarbij buiten beschouwing.

De referentiesituatie wordt ook wel het "nulalternatief" genoemd. Dit nulalternatief is echter geen reële oplossing, omdat het niet zal voldoen aan alle randvoorwaarden. Zeker niet aan de randvoorwaarde voor veiligheid tegen overstromen (5,5 cm verlaging van de waterstand).

Meest milieuvriendelijk alternatief (MMA)

Op basis van een beschrijving van de milieueffecten van de realistische alternatieven zal één van de alternatieven worden aangemerkt als meest milieuvriendelijk alternatief (MMA). Het MMA is het alternatief waarbij de nadelige gevolgen voor het milieu worden voorkomen, dan wel, voor zover dat niet mogelijk is, deze met gebruikmaking van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu, zoveel mogelijk worden beperkt. Onder de milieukwaliteit vallen zowel de kwaliteit van de natuur, als de kwaliteit van bodem en water, als de milieukwaliteit voor bewoners en gebruikers (hinder, verstoring, etc.). In het MMA zullen waarschijnlijk mitigerende

en/of compenserende maatregelen worden opgenomen om negatieve gevolgen voor het milieu te beperken of te compenseren.

Voorkeursalternatief

Op basis van de beschreven effecten van de varianten en de vergelijking van de alternatieven zal de initiatiefnemer het voorkeursalternatief kiezen. Dit voorkeursalternatief vormt de basis van het inrichtingsplan. Het voorkeursalternatief (VA) kan afwijken van het MMA omdat bij de keuze van het VA de kosten en andere overwegingen eveneens een rol spelen. Als het voorkeursalternatief afwijkt van het MMA, bestaat nog de mogelijkheid om te bezien of elementen uit het MMA zijn toe te voegen aan het VA.

5-4

Ontwikkelingsrichtingen

Er zijn vijf ontwikkelingsrichtingen ontworpen voor de inrichting van de Heesseltsche Uiterwaarden:

1. Oevergeul
2. Tweedeling
3. Diepe geul
4. Vlechtende geulen
5. Grote plassen met ondiepe geul

In de volgende paragrafen worden deze ontwikkelingsrichtingen kort beschreven. De paragraaf wordt afgesloten met een overzicht van de belangrijkste veranderingen in het gebied als gevolg van elk van de ontwikkelingsrichtingen.

De ontwikkelingsrichtingen zijn ontworpen binnen de "scope" van de Visie Fort Sint Andries. Dat betekent dat mogelijke inrichtingsvarianten die strijdig zijn met deze visie – zoals bijvoorbeeld het huidige gebruik laten voortbestaan – niet zijn opgenomen.

Verbreiding van de rivier is geen onderdeel van de ontwikkelingsrichtingen, omdat dit vanuit scheepvaartoptiek geen reële optie is. De waterdiepte in de rivier zou daardoor geringer worden en dan kan in droge perioden de scheepvaart naar Duitsland niet meer worden gegarandeerd.

Ook de mogelijkheid van het verlagen van de kribben is niet in de ontwikkelingsrichtingen opgenomen. Kribverlaging wordt in het kader van de Spankrachtstudie nader onderzocht als mogelijke maatregel bij een maatgevende afvoer van 18.000 m³/sec. bij Lobith. Gezien de mogelijke consequenties voor de scheepvaart valt deze maatregel buiten de scope van herinrichtingsprojecten zoals de Heesseltsche Uiterwaarden. Daarnaast is het zo dat kribverlaging wordt meegenomen in het "MER PKB Ruimte voor de Rivier" voor die situaties waarbij ruimtelijke maatregelen onvoldoende tot geen soelaas bieden. Verder kan kribverlaging niet voor één individueel project worden toegepast, maar zou voor een groter riviertraject moeten worden meegenomen. In proefprojecten onderzoekt Rijkswaterstaat in hoeverre maatregelen aan kribben zouden

kunnen worden ingezet om de hoogwaterstanden te verlagen. Voorlopig zijn hier nog geen concrete resultaten van bekend. Deze opties worden in het project herinrichting Heesseltsche Uiterwaarden niet meegenomen, omdat dit project is opgestart als uitvoeringsproject onder het landinrichtingsproject Fort Sint Andries. Daarin passen louter zogenaamde "geen spijt-maatregelen" (no regret). Ook dijkverlegging is in het projectgebied niet aan de orde.

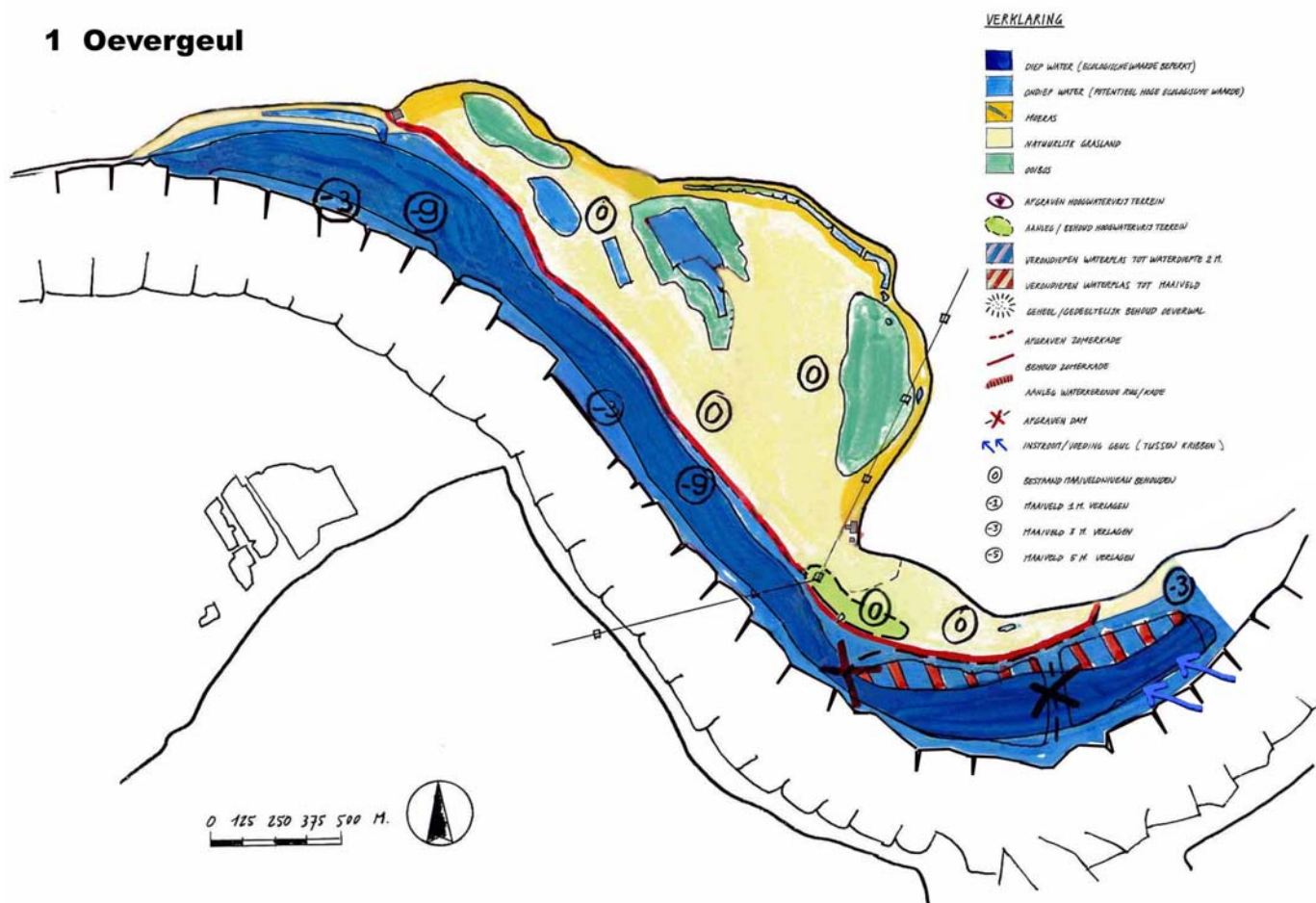
Legenda

Voor de leesbaarheid is de legenda voor de schetsen op de volgende pagina's hieronder groot afgebeeld.

VERKLARING

	DIEP WATER (ECOLOGISCHE WAARDE BEPERKT)
	ONDIEP WATER (POTENTIEEL HOGE ECOLOGISCHE WAARDE)
	MOERAS
	NATUURLIJK GRASLAND
	OOIBOS
	AFGRAVEN HOOGWATERVRIJ TERREIN
	AANLEG / BEHOUD HOOGWATERVRIJ TERREIN
	VERONDIEPEN WATERPLAS TOT WATERDIEPTE 2 M.
	VERONDIEPEN WATERPLAS TOT MAAIVELD
	GEHEEL / GEDEELTELIJK BEHOUD OEVERWAL
	AFGRAVEN ZOMERKADE
	BEHOUD ZOMERKADE
	AANLEG WATERKERENDE RUG / KADE
	AFGRAVEN DAM
	INSTROOT / VOEDING GEUL (TUSSEN KRIBBEN)
	BESTAAND MAAIVELDNIVEAU BEHOUDEN
	MAAIVELD 1 M. VERLAGEN
	MAAIVELD 3 M. VERLAGEN
	MAAIVELD 5 M. VERLAGEN

1 Oevergeul

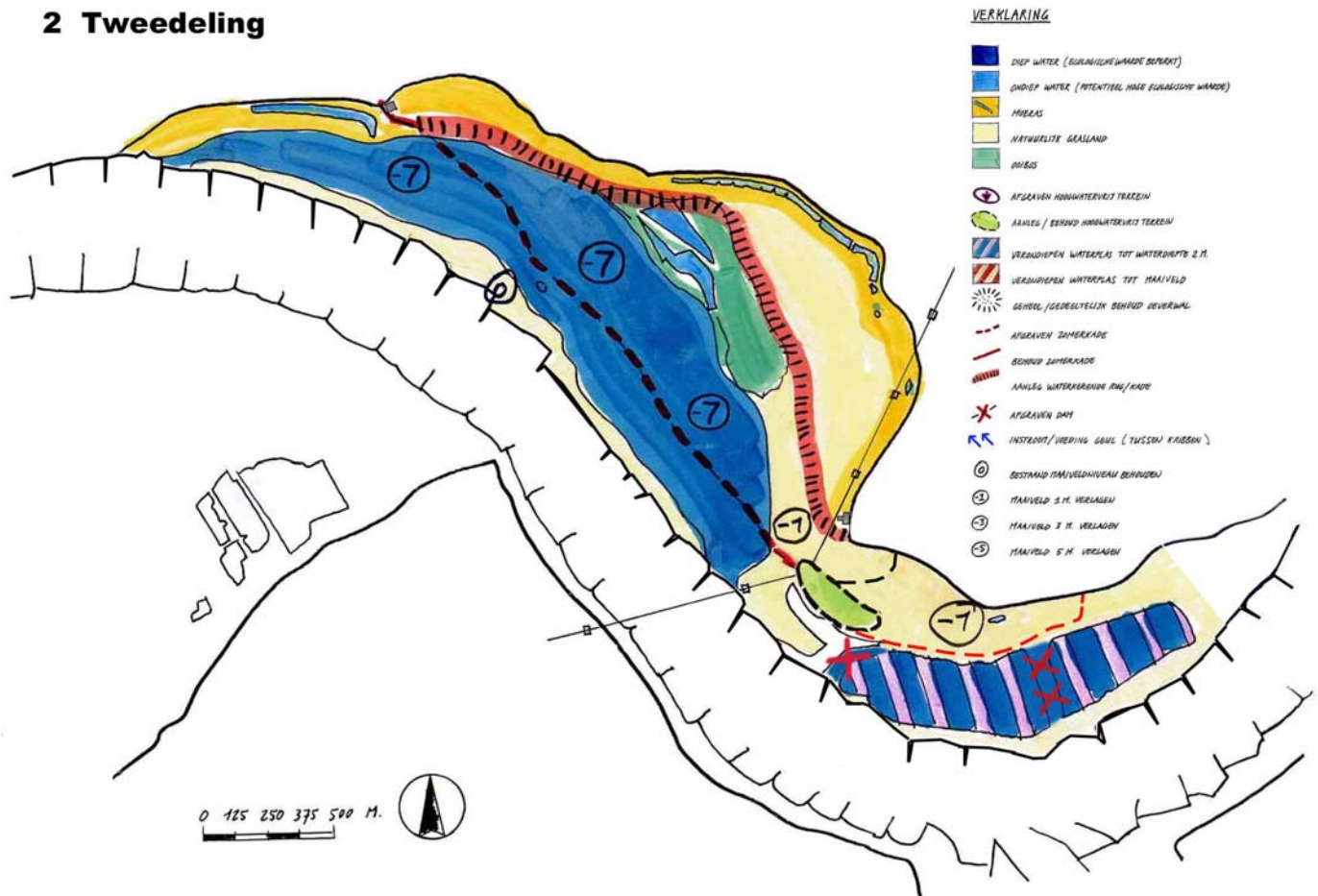

Figuur 5-2 Ontwikkelingsrichting 1: Oevergeul

Ontwikkelingsrichting 1: Oevergeul

De ontwikkelingsrichting bestaat uit het 9 meter afgraven van de huidige oeverwal. Er zal een afscheiding moeten komen om deze geul kunstmatig van de rivier te scheiden. De zandwinplassen worden versmald tot een geul en de dammen die de zandwinplassen onderling scheiden en de benedenstroomse plas scheidt van de oude haven worden afgegraven. De zomerkaide blijft behouden. Het resterende terrein van de voormalige steenfabriek bij de hoogspanningsmast blijft in zijn geheel behouden. De vegetatie bestaat uit een moerasstrook langs het westelijk deel van de bandijk (winterdijk), oobos in het stroomluwe gedeelte van de uiterwaard en in het noordwestelijke gedeelte tegen de bandijk en natuurlijk grasland in de rest van de uiterwaard. Deze ontwikkelingsrichting zorgt voor het behoud van een groot deel van het huidige blikveld. Het landschappelijk effect van deze ontwikkelingsrichting is als het ware een "verdubbeling" van de rivier. De ontwikkelingsrichting biedt wat recreatie betreft goede mogelijkheden. Er kunnen lange afstands fiets- en wandelpaden worden aangelegd, zowel over de kaide, de dijk als in de uiterwaard zelf. De oevergeul is geschikt voor bijvoorbeeld sportvisserij.

2 Tweedeling

Figuur 5-3 Ontwikkelingsrichting 2: Tweedeling

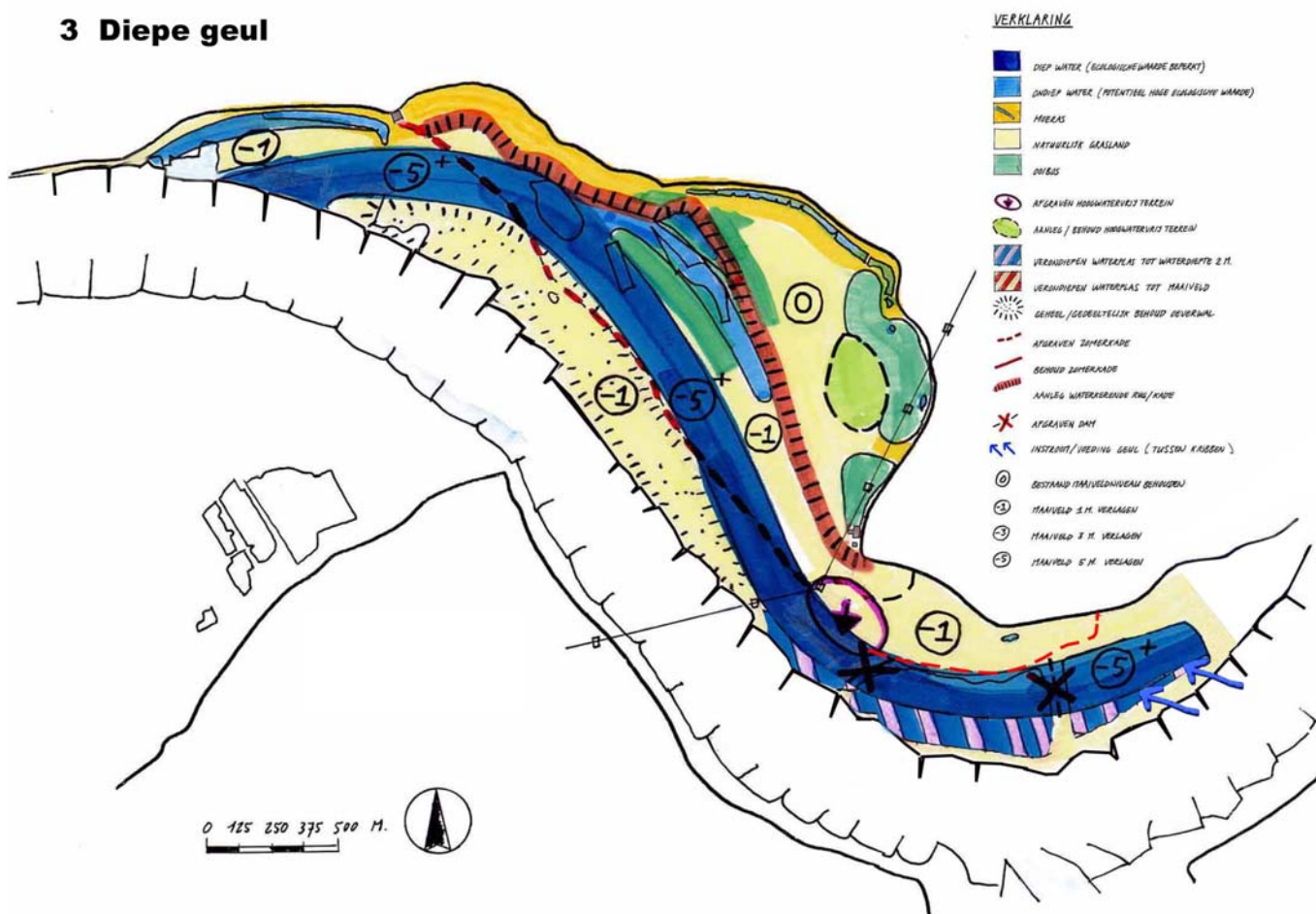
Ontwikkelingsrichting 2: Tweedeling

Er vindt een scheiding plaats tussen het deel van de uiterwaard dat een gebruiksfunctie heeft (wonen en recreatie) en een nat deel in het westelijk deel van de uiterwaard.

Het 'natte deel' wordt 7 meter afgegraven tot een brede meestromende nevengeul. Met uitzondering van het gebied achter de nieuwe kade wordt de rest van de uiterwaard 1 meter afgegraven. De dam tussen het resterende terrein van de voormalige steenfabriek en de zandwinplas bij de haven wordt verwijderd. De oostelijke plassen worden verondiept tot 2 meter waterdiepte. Deze plassen blijven qua omvang behouden, waardoor de mogelijkheid tot waterrecreatie (zwemmen, sportvissen en varen) in de uiterwaard behouden blijft.

De zomerkade verdwijnt, meer landinwaarts komt een nieuwe waterkerende rug/kade. De vegetatie bestaat uit een strook moeras langs het westelijk deel van de bandijk, ooibos tegen de nieuw te vormen kade en verder natuurlijk grasland.

3 Diepe geul

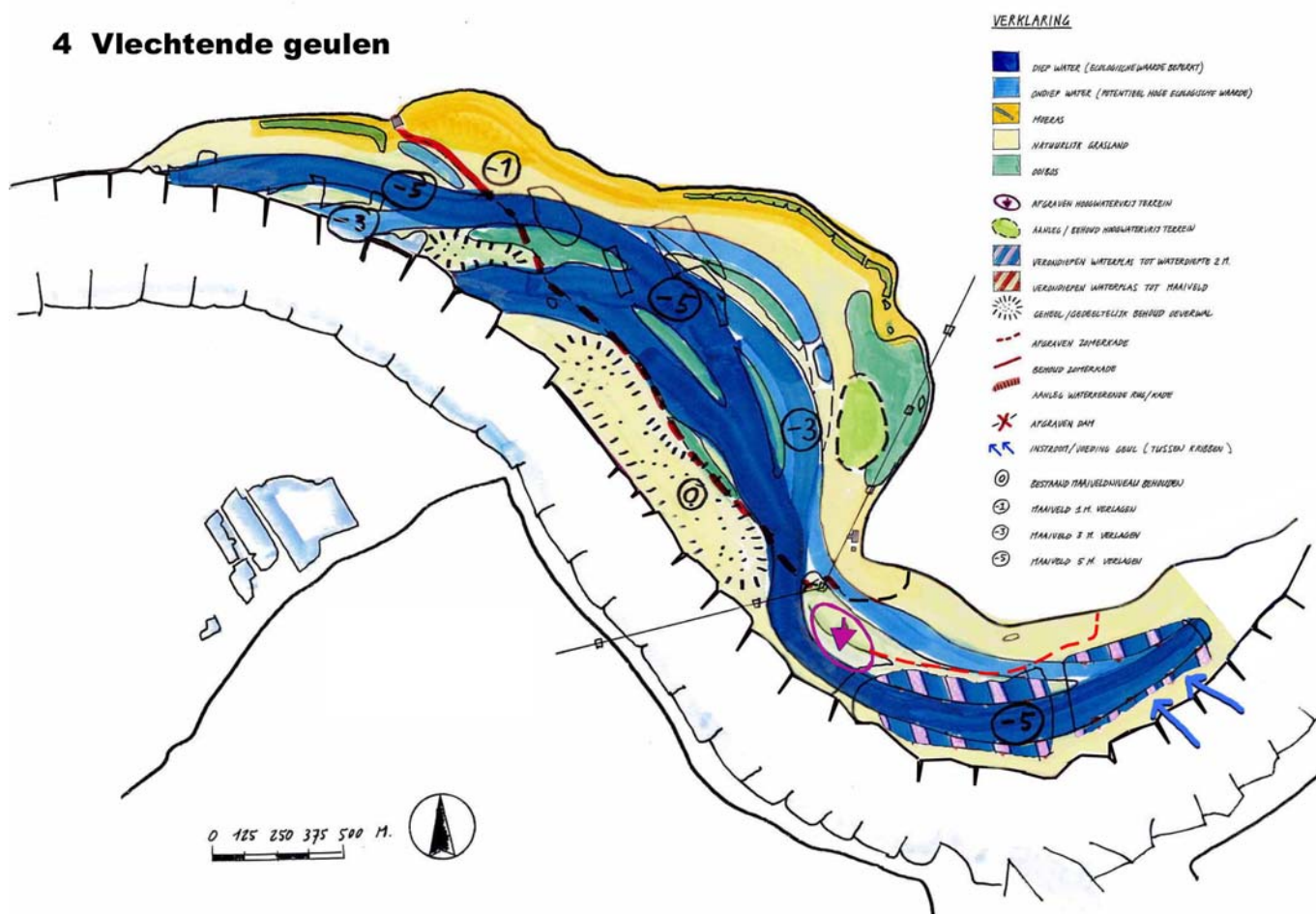

Figuur 5-4 Ontwikkelingsrichting 3: Diepe geul

Ontwikkelingsrichting 3: Diepe geul

De uiterwaard wordt met uitzondering van het gebied achter de nieuwe kade integraal 1 meter afgegraven, inclusief de oeverwal. De smalle aangetakte geul is minimaal 5 meter diep. De zandwinplassen worden versmald opgenomen in de geul en gedeeltelijk opgevuld tot 2 meter waterdiepte. De kades bij de plassen worden afgegraven en ook het resterende terrein van de voormalige steenfabriek verdwijnt. Er komt een nieuw hoogwatervrije vluchtplaats in het stromingsluwe gedeelte van de uiterwaard. De zomerkade verdwijnt en dicht bij de bandijk komt een nieuwe waterkerende rug/kade. De vegetatie bestaat uit een moerasstrook langs het westelijk deel van de bandijk, oobos tegen de nieuw te vormen kade en in het stromingsluwe deel van de uiterwaard en verder natuurlijk grasland. De ontwikkelings-richting biedt wat recreatie betreft goede mogelijkheden voor fietsers en wandelaars. Er kunnen lange afstands fiets- en wandelpaden worden aangelegd, zowel over de kade en dijk als in de uiterwaard zelf. De geul is geschikt voor sportvissen en varen. De bewoners vrezen een toename van de kwel bij deze ontwikkelingsrichting.

4 Vlechtende geulen

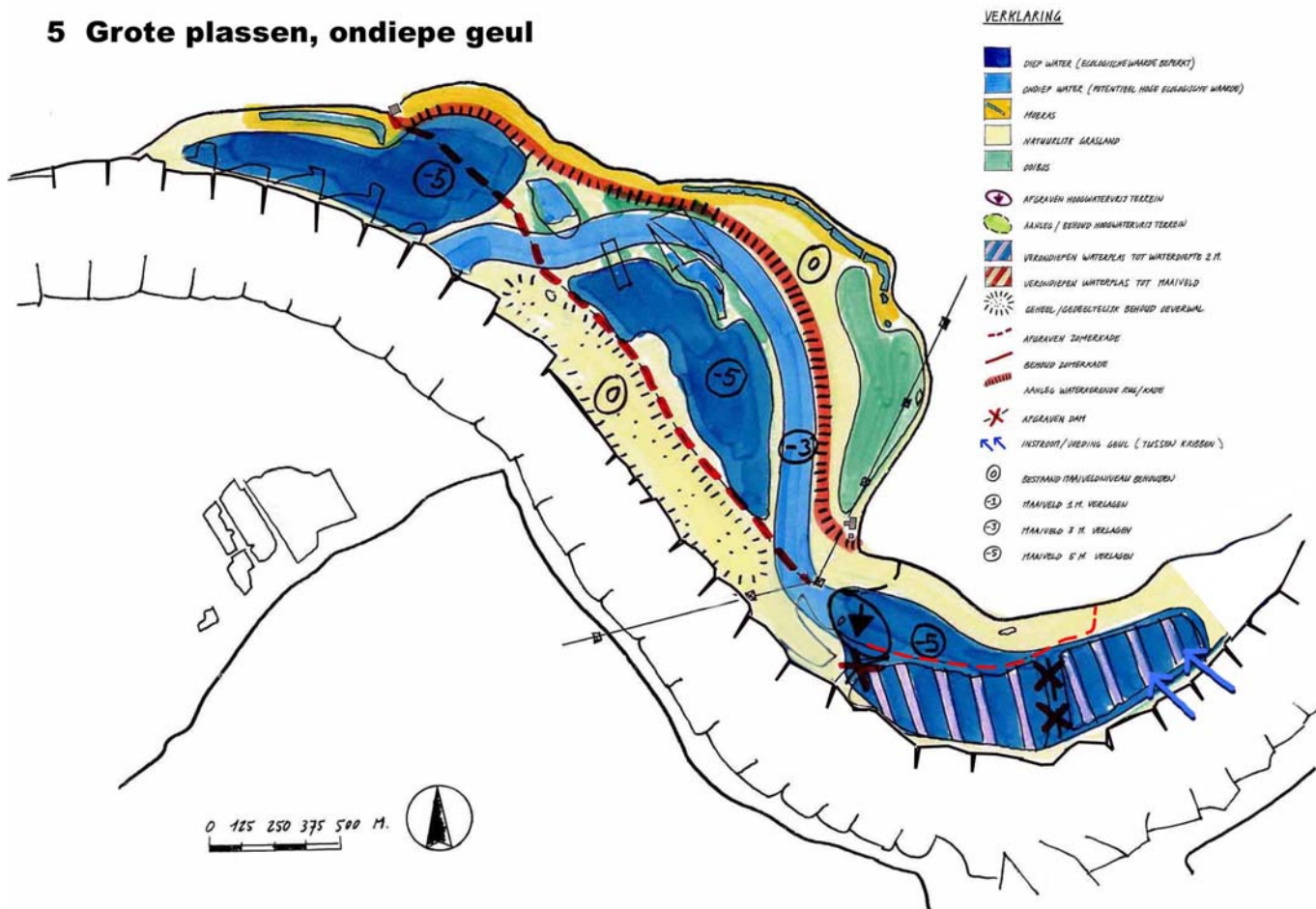
Figuur 5-5 Ontwikkelingsrichting 4: Vlechtende geulen

Ontwikkelingsrichting 4:

VLECHTENDE GEULEN

De uiterwaard wordt ingericht met een aantal vlechtende nevengeulen van variërende diepte (3 tot 5 meter), waardoor een eilandenstructuur ontstaat. Andere delen van de uiterwaard worden één meter afgegraven. De zomerkade verdwijnt grotendeels, er komt geen nieuwe waterkerende rug/kade voor in de plaats. De oeverwal blijft gedeeltelijk behouden. De zandwinplassen worden versmald tot een geul, en gedeeltelijk opgevuld tot 2 meter waterdiepte. In het stroomluwe gedeelte van de uiterwaard wordt een hoogwatervrij terrein aangelegd en ooibos gerealiseerd. Daarnaast bestaat de vegetatie uit een moerasstrook langs het westelijk deel van de bandijk. Bij deze ontwikkelingsrichting kan voor wat betreft recreatie worden gedacht aan een lange afstand fietspad over de dijk. De geulen zijn niet toegankelijk voor watersporten.

5 Grote plassen, ondiepe geul

Figuur 5-6 Ontwikkelingsrichting 5: Grote plassen met ondiepe geul

Ontwikkelingsrichting 5:

GROTE Plassen MET ONDIEPE GEUL

Een aantal diepe plassen (5 meter onder maaiveld) wordt gecombineerd met een smalle aangetakte nevengeul (3 meter onder maaiveld). Een deel van de oeverwal blijft behouden. De bestaande zandwinplassen worden verondiept tot 5 meter onder maaiveld, samengevoegd en vergroot. De zomerkade verdwijnt, meer landinwaarts komt een nieuwe waterkerende rug/kade. Het hoogwatervrije terrein (voormalig fabrieksterrein) wordt afgegraven. De vegetatie bestaat uit een moerasstrook langs de bandijk, oobos in het stromingsluwe deel van de uiterwaard en verder natuurlijk grasland. De plassen zijn geschikt voor waterrecreatie. Verder zijn er mogelijkheden voor fietsers en wandelaars op de kade en dijk.

5.5

Belangrijkste veranderingen huidige situatie

In onderstaande tabel is voor de voornaamste elementen uit de Heesseltsche Uiterwaarden aangegeven of de huidige situatie door de ontwikkelingsrichtingen wijzigt.

Planelement	1 Oevergeul	2 Tweedeling	3 Diepe geul	4 Vlechtende geulen	5 Grote plassen met ondiepe geul
Resterend terrein voormalige steen- fabriek, inclusief woningen	blijft	blijft	verdwijnt	verdwijnt	verdwijnt
Zomerkade	blijft	verdwijnt; nieuwe kade meer landinwaarts	verdwijnt; nieuwe kade meer landinwaarts	verdwijnt grotendeels	verdwijnt; nieuwe kade meer landinwaarts
Oeverwal	verdwijnt	verdwijnt	blijft	blijft grotendeels	blijft gedeeltelijk
Verondiepen plassen	Deels	geheel (2 m waterdiepte)	deels (2 m waterdiepte)	deels (2 m waterdiepte)	geheel (5 m onder maaiveld)
Nevengeul	diepe nevengeul (9 m onder maaiveld)	diepe nevengeul (7 m onder maaiveld) en één plas (2 m waterdiepte)	diepe nevengeul (9 m onder maaiveld)	afwisselend diep (3 tot 5 m onder maaiveld)	ondiepe nevengeul (3 m onder maaiveld) met diepe plassen (5 m onder maaiveld)
Uiterwaardverlaging	niet	deels (1 m onder maaiveld)	wel (1 m onder maaiveld)	deels (1 m onder maaiveld)	niet

Tabel 5-1 Wijziging elementen Heesseltsche Uiterwaarden per ontwikkelingsrichting

5.6

Grondverzet

Ten behoeve van de herinrichting van de Heesseltsche Uiterwaarden vindt grondverzet plaats. Het betreft uiterwaardverlaging, aanleg van werken (hoogwatervluchtplaatsen, kade en aanvullingen) en berging van vrijkomend, niet-vermarktbaar sediment.

In de voorgaande paragrafen is in de uitwerking van de ontwikkelingsrichtingen de methodiek van ontgraving en verwerking van de vrijkomende baggerspecie niet opgenomen. Bij het beschrijven van alternatieven in het MER zal dit wel worden uitgewerkt.

In het MER zullen voor zowel de manier waarop de ontgroningen worden uitgevoerd, als voor de verwerking van de vrijkomende grond varianten worden verwerkt en beschreven (onderzocht).

De ontgroningen kunnen in principe op twee manieren worden uitgevoerd:

- *Droog*: dat wil zeggen met graafmachines wordt de grond weggegraven en met behulp van bijvoorbeeld vrachtwagens of transportbanden verplaatst of afgevoerd;
- *Nat*: dat wil zeggen dat met een zuiger, of een baggerschip de grond wordt weggegraven en waarschijnlijk via de rivier (over het water) afgevoerd.

Het is mogelijk dat er op sommige plaatsen in eerste instantie meer grond (dieper) wordt weggegraven, zodat grond vanuit andere plaatsen in de uiterwaard daar kan worden geborgen. Of dat gebeurt en in welke mate wordt in het MER duidelijk. Er zal geen grond van buiten de Heesseltsche Uiterwaarden worden aangevoerd.

Een deel van de vrijkomende grond zal verkocht kunnen worden en dus uit het gebied worden afgevoerd. Het restant zal in het gebied moeten worden verwerkt (geborgen). In het MER zullen ook varianten worden uitgewerkt voor deze berging van de vrijkomende grond. Mogelijke verwerkingsopties binnen het riviersysteem kunnen zijn:

- bodem blijft bodem (afdeklaag opgevulde zandwininput, terugzetten of egaliseren deklaag, verondiepen zandwinplas en aanleg van natuurvriendelijke oevers);
- bodem wordt bouwstof (dijken, kades, kribben, e.d.);
- hergebruik na bewerking (toepassen als bouwstof na zeven, ontwateren, zand scheiden, e.d.);
- bergen in putten (in bestaande zandwinplassen of in nieuwe putten);
- storten in (baggerspecie)stortplaatsen (b.v. Kaliwaal).

Bovenstaande verwerkingsopties zijn afkomstig uit het beleid Actief Bodembeheer Rijntakken (ABR).

In het MER worden de effecten die de ontgrondingsactiviteiten met zich meebrengen onderzocht en beschreven (zie ook paragraaf 6.2). Als gevolg van de activiteiten in de Heesseltsche Uiterwaarden zal de (milieuhygiënische) kwaliteit van de bodem in ieder geval niet mogen verslechteren. In het MER wordt voor de alternatieven gekeken welke (combina-

ties van) verwerkingsopties mogelijk zijn en er wordt een keuze gemaakt. Deze keuze wordt gemaakt op basis van het streven naar een zo groot mogelijk milieurendement waarin de bereikte milieueffecten worden afgewogen tegen de daarvoor te maken kosten (Alara-beginsel, minimaal stand-still). De keuze voor een optie of combinatie daarvan vindt plaats met behulp van een zogenaamde afwegingsmethode uit het (ontwerp)beleid ABR. Deze methode vergelijkt de volgende milieueffecten met de daaraan gerelateerde kosten:

- vermindering van blootstelling van mens, plant en dier aan de verontreiniging;
- vermindering van verspreiding van de verontreiniging naar grond- en oppervlaktewater;
- duurzaamheid;
- energieverbruik.

Op deze manier kan worden bepaald welke variant de grootste milieuwinst oplevert tegen aanvaardbare kosten (Alara). De afwegingsmethode heeft betrekking op alle baggerspecie binnen het inrichtingsproject, zowel op de te ontgraven grond als op niet te ontgraven grond. Bij de afweging speelt het onderscheid in grondstromen met verschillende milieuhygiënische kwaliteiten een belangrijke rol. Per project moet afgewogen worden of de baggerspecie gescheiden of ongescheiden moet worden ontgraven en geborgen. De indeling in grondstromen wordt mede bepaald door de mogelijke bestemmingen; dit kan verschillen van project tot project.

6 Verwachte gevolgen, voorgenomen onderzoek en beoordelingskader

6.1

Inleiding

In het MER worden de gevolgen van de herinrichting van de Heesseltsche Uiterwaarden beschreven. Omdat het onderzoek nog moet worden gedaan, zijn deze gevolgen bij het schrijven van deze Startnotitie nog niet goed bekend.

In dit hoofdstuk wordt toch al op de mogelijke gevolgen vooruit gelopen om daarmee te kunnen vaststellen welk onderzoek nodig zal zijn. Het is niet reëel om alles wat denkbaar is te onderzoeken. Rijkswaterstaat wil als initiatiefnemer graag alles onderzoeken wat door de betrokken partijen relevant gevonden wordt en wat mede bepalend zal zijn voor de besluiten die te zijner tijd over de herinrichting van de Heesseltsche Uiterwaarden moeten worden genomen.

Tot dat onderzoek behoren zeker de onderwerpen die samenhangen met de randvoorwaarden (paragraaf 2.2). Van alle mogelijke alternatieven moet beoordeeld kunnen worden of ze aan die randvoorwaarden voldoen. Ook de typische milieueffecten op water, bodem, lucht, geluid en veiligheid, die samenhangen met de m.e.r.-plichtige besluiten zullen uiteraard voldoende goed worden onderzocht en gerapporteerd.

In de volgende paragraaf (6.2) worden kort de te verwachten gevolgen van de herinrichting aangeduid. Daarbij wordt aangegeven welke gevolgen zullen worden onderzocht in de m.e.r. In paragraaf 6.3 wordt het zogenaamde beoordelingskader gepresenteerd dat Rijkswaterstaat van plan is te hanteren bij het vergelijken van alternatieven. Dat beoordelingskader bestaat uit beoordelingscriteria waarmee de alternatieven zullen worden vergeleken.

Door de te verwachten gevolgen en het te gebruiken beoordelingskader in de Startnotitie op te nemen, geeft Rijkswaterstaat aan dat zij graag van belanghebbenden hoort wat zij daarvan vinden. Met name of de voorgenomen onderzoeken en de te gebruiken criteria compleet zijn.

6.2

Verwachte gevolgen

De herinrichting van de Heesseltsche Uiterwaarden zal verschillende gevolgen hebben in zowel het projectgebied als in het studiegebied. Deze (milieu)effecten kunnen invloed hebben op het gebied, op de in de omgeving aanwezige of in ontwikkeling zijnde natuurwaarden en op de kwaliteit van het leefmilieu. In het MER zullen de effecten van de varianten en alternatieven op het juiste detailniveau worden beschreven (de effectbeschrijving). Hieronder zijn een aantal verwachte gevolgen/effecten opgesomd.

- Als gevolg van de ontgronding en het bergen van baggerspecie kunnen de bestaande natuurwaarden in de Heesseltsche Uiterwaarden worden aangetast. Op lokaal en regionaal niveau kunnen effecten op relaties tussen omgeving en levensgemeenschappen optreden. Als gevolg van verspreiding van verontreinigingen, verkeer en geluidshinder kunnen ook natuurwaarden in de omgeving van de Heesseltsche Uiterwaarden (tijdelijk) worden verstoord. In het MER zal op basis van de beschrijving van de bestaande en in ontwikkeling zijnde natuurwaarden een beschrijving worden gegeven van de aantasting van natuurwaarden (toets aan de Europese Habitat- en Vogelrichtlijn en toets aan de Flora- en faunawet (soortbescherming)). De herinrichting van de Heesseltsche Uiterwaarden zal ook veel positieve gevolgen hebben voor de natuur. Het ontwikkelen van waardevolle (nieuwe) natuur is namelijk één van de hoofddoelen van het project. Ook deze gevolgen zullen worden beschreven en meebeoordeeld.
- Als gevolg van de ontgronding, de mogelijke verspreiding van verontreinigingen en toename van verkeer kan ook het leefmilieu in de omgeving worden beïnvloed. Mogelijke gevolgen zijn geluidshinder, wijziging van de gebruiksvormen zoals landbouw en recreatie, het mogelijk veranderen van de binnendijkse kwelstromen, et cetera. Ten aanzien van kwel is het van belang om ook een historisch beeld van de kwelsituatie te schetsen om een goed beeld van de effecten van de ingreep te kunnen maken. De daarvoor benodigde metingen zullen op korte termijn worden gestart.
- Verandering (aantasting) van landschappelijke en cultuurhistorische waarden. De effecten worden in het MER kwalitatief beschreven en beoordeeld.
- Verspreiding van verontreinigingen naar het grondwater: mogelijke emissies van verontreinigende stoffen uit de baggerspecie naar het grondwater als gevolg van advectie en diffusie. In de m.e.r. zal de omvang van de verspreiding naar het grondwater op korte termijn en op lange termijn, tot 10.000 jaar, worden bepaald.
- Verspreiding van verontreinigingen naar het oppervlaktewater: door het oplossen van verontreinigende stoffen en door suspensie van verontreinigde deeltjes wordt de kwaliteit van het oppervlaktewater in de uiterwaard mogelijk negatief beïnvloed. In het MER zal aan de hand van een kwalitatieve beschrijving en eventueel door middel van berekeningen de omvang van de verspreiding van verontreinigingen uit de uiterwaarden naar het oppervlaktewater worden bepaald.
- Verandering in sedimentafzettingen in de uiterwaarden afhan-

kelijk de locatie van de nevengeul(en) en aantakkingen. De rivierkundige aspecten van de herinrichting worden met behulp van hydraulische modellen onderzocht.

- De aanvoer- en afvoeractiviteiten kunnen tijdens de aanleg leiden tot een toename van scheepvaartverkeer en verkeer over de weg.
- Het effect van de voorgenomen activiteit op de Maatgevende Hoogwaterstanden (MHW).
- Tijdens de uitvoering van de werken kan tijdens het ontgronden, bij een eventuele bewerkingstap en tijdens het storten van de specie, sprake zijn van hinder, bijvoorbeeld door geluidsemissies.
- Tijdens de uitvoering van de werken kan de (landschaps) beleving tijdelijk verslechteren. Dit zal in het MER worden beschreven.
- Als gevolg van de herinrichting zullen gebruiksfuncties veranderen: landbouw, recreatie, sportvisserij, natuur.

Effectbeschrijving in het MER

In het MER zullen de onderscheidende effecten van de alternatieven op het juiste detailniveau worden beschreven. In principe wordt de effectbeschrijving toegespitst op de in het studiegebied aanwezige waarden. De voorspellingsmethoden die voor het bepalen van de effecten gebruikt worden zullen in het MER worden beschreven.

Bij de effectbeschrijving wordt onderscheid gemaakt in de aspecten natuur, landschap en cultuurhistorie, woon-, werk- en leefomgeving, milieuhygiëne en beheer.

Deskundigen (ecologen, economen, rivierkundigen, et cetera) stellen voor deze aspecten de effecten van elk alternatief én van het referentiealternatief zo objectief mogelijk vast. Deze effecten kunnen worden samengevat in een zogenaamde effectentabel. Daarin staan de gevolgen vermeld; waar mogelijk kwantitatief (aantallen, hectares) en voor zover niet kwantificeerbaar kwalitatief (waardeoordeel).

De effecten uit de effectentabel worden vertaald in waarderingsen. Dat wil zeggen dat beoordeeld wordt hoe goed of hoe slecht een effect wordt beoordeeld in het licht van de inrichtingsdoelstellingen voor het gebied. Dit gebeurt in nauw overleg tussen de deskundigen, de beleidsmakers en de adviesgroep. Er ontstaat dan een scoretabel waarin vergelijkbare grootheden staan voor elk criterium.

6.3

Beoordelingskader

Om de alternatieven, die in het MER beschreven worden, te kunnen vergelijken, wordt een set met beoordelingscriteria gebruikt; het zogenaamde beoordelingskader. Op grond van het onderzoek wordt voor al die criteria zo goed mogelijk vastgesteld wat de gevolgen van elk alternatief zijn. Op die manier worden alle alternatieven op dezelfde manier beoordeeld en kunnen ze goed met elkaar worden vergeleken.

De initiatiefnemer zal dit beoordelingskader gebruiken om de alternatieven te vergelijken. Om te komen tot het kiezen van het voorkeursalternatief zal zij daarnaast ook aspecten zoals de kosten en baten van de herinrichting, de politieke overwegingen en het maatschappelijk draagvlak een rol spelen. Deze kosten en baten, de politieke overwegingen en het maatschappelijk draagvlak zullen niet in het MER worden opgenomen. De beoordelingscriteria zijn enerzijds afgeleid uit de doelstellingen die de verschillende overheden en bewoners/gebruikers met het gebied hebben. Anderzijds zijn criteria afgeleid uit de (milieu)effecten die relevant zijn bij het maken van een afweging. De beoordelingscriteria zijn geordend in een zogenaamde aspecten-criteria-hiërarchie. In onderstaande tabel zijn de aspecten en de bijbehorende criteria opgenomen. De volledige tabel met beoordelingscriteria is opgenomen in bijlage B.

<i>Aspect</i>	<i>Criterium</i>	<i>Leemten in kennis en evaluatie achteraf</i>
Natuur	Natuurlijkheid nieuwe natuurwaarden Diversiteit nieuwe natuurwaarden Behoud bestaande natuurwaarden Robuustheid natuur	<i>In het MER zal een overzicht worden opgenomen van de leemten in kennis en informatie die na de beschrijving en beoordeling van de effecten resteren. Deze leemten in kennis worden, voor zover relevant, in een door het bevoegd gezag op te stellen evaluatieprogramma opgenomen. Het MER zal een aanzet voor een evaluatieprogramma bevatten.</i>
Landschap	Samenhang met natuur in het SGP Fort Sint Andries Samenhang met het landschap in de omgeving Landschappelijke kwaliteit binnen de Heesseltsche Uiterwaarden Behoud van bestaande landschappelijke waarden	
Cultuurhistorie	Behoud cultuurhistorie	
Woon-, werk- en leefomgeving	Recreatie Jacht Woonfunctie Belevingswaarde Landbouw	
Milieuhygiëne	Duurzaamheid milieukwaliteit	
Beheer	Beheerbaarheid	

Tabel 6-1 Beoordelingscriteria

7 Beleidskader, besluiten en procedures

7.1

Beleidskader

In het MER wordt ingegaan op de relevante plannen en de genomen besluiten die van invloed zijn op de voorgenomen activiteit. Het gaat daarbij vooral om vastgestelde plannen die kaderstellend zijn voor het verder ontwikkelen van varianten en alternatieven.

Het voornemen zal in de m.e.r. worden getoetst aan de algemene uitgangspunten van het beleid. De belangrijkste zijn:

Bij het opstellen van het MER zal ook al rekening gehouden worden met een aantal belangrijke beleidslijnen die weliswaar nog niet formeel zijn vastgesteld, maar die zich al wel in een ver gevorderd stadium van ontwikkeling bevinden. De belangrijkste zijn:

- Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening;
- Structuurschema Groene Ruimte 2 (SGR 2);
- Structuurschema Oppervlaktedelfstoffen 2 (SOD 2).

Beleid

Europees beleid	Europese Vogel- en Habitatrichtlijn
Rijksbeleid	Vierde nota waterhuishouding Beleidslijn 'Ruimte voor de rivier' (1997) Beleidsnotitie Actief Bodembeheer Rivierbed (ABB) Beleidsregel Actief Bodembeheer Rijntakken (ABR) Ruimte voor Rijntakken Wet verontreiniging oppervlaktewater (Wvo) Wet beheer rijkswaterstaatswerken (Wbr) Bouwstoffenbesluit Structuurschema Oppervlaktedelfstoffen (SOD 1) Nationaal Milieubeleidsplan 4 (NMP4) Structuurschema Groene Ruimte (SGR) Nota natuur, bos en landschap in de 21e eeuw, "Natuur voor mensen, mensen voor natuur" Flora- en faunawet (Ffw) Nadere Uitwerking Rivierengebied (NURG, 1991) Nota Belvédère Verdrag van Malta Kabinetsstandpunt "Anders omgaan met water"
Provinciaal beleid	Streekplan Gelderland Waterhuishoudingsplan Gelderland Provinciale milieuverordening Raamplan Fort Sint Andries
Gemeentelijk beleid	Bestemmingsplannen
Beleid Waterschap	Keur Waterschap Rivierenland

7.2

Besluiten en procedures

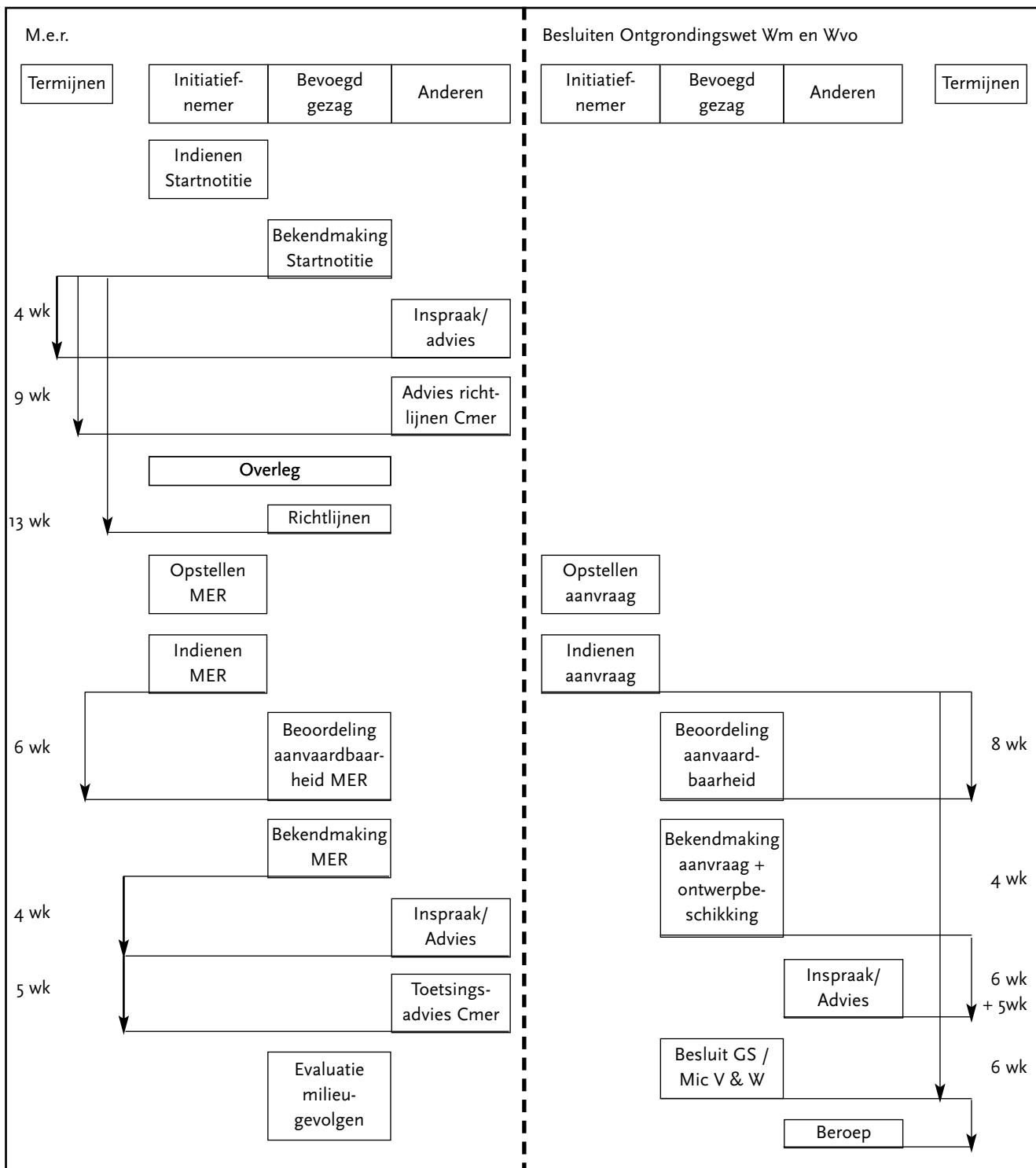
Omdat er sprake is van grootschalige ontgronding (meer dan 100 ha) en omdat mogelijk het te bergen volume baggerspecie méér dan 500.000 m³ zal bedragen is het besluit over de Ontgrondingenvergunning, de Wm-vergunning en de Wvo-vergunning volgens de wet m.e.r.-plichtig. Dat wil zeggen dat voorafgaande aan de vergunningverlening voor de herinrichting van de Heesseltsche Uiterwaarden een milieu-effectrapportage moet worden doorlopen (m.e.r.-procedure). Het uitbrengen van de Startnotitie is de eerste stap in de m.e.r.-procedure. Het resultaat van de m.e.r.-procedure is het milieueffectrapport (MER).

portage moet worden doorlopen (m.e.r.-procedure). Het uitbrengen van de Startnotitie is de eerste stap in de m.e.r.-procedure. Het resultaat van de m.e.r.-procedure is het milieueffectrapport (MER).

In de volgende afbeelding is de procedure voor de m.e.r. en de vergunningverlening weergegeven.

M.e.r.-procedure

De definitieve Startnotitie zal na advisering door de advies-

Figuur 7-1 Procedures

groep en behandeling in de projectgroep worden vastgesteld door Rijkswaterstaat als initiatiefnemer en ingezonden worden aan Gedeputeerde Staten van Gelderland. Zij treedt op als het coördinerend bevoegd gezag.

Na publicatie van deze Startnotitie bestaat gedurende 4 weken de mogelijkheid tot inspraak. Hiertoe verzoekt de initiatiefnemer het Bevoegd Gezag om een inspraakbijeenkomst te organiseren. De Commissie voor de m.e.r. moet binnen 9 weken na bekendmaking van de Startnotitie een advies geven voor de richtlijnen omtrent de inhoud van het MER. Op basis van de inspraak en na het advies van de Commissie voor de m.e.r. en de wettelijke adviseurs (de betrokken gemeenten, de Inspecteur voor Milieuhygiëne en de Directeur Landbouw, Natuur en Openlucht recreatie) worden de definitieve richtlijnen uiterlijk 13 weken na verschijnen van de Startnotitie door Gedeputeerde Staten van Gelderland en de Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat vastgesteld. In de richtlijnen is vastgelegd welke informatie het MER dient te bevatten en welke onderwerpen en aspecten per onderdeel van het MER dienen te worden uitgewerkt.

Op basis van het MER wordt door Rijkswaterstaat een gemotiveerde keuze uit de bestudeerde varianten en alternatieven gemaakt en daarmee een voorkeursalternatief geformuleerd voor de vergunningaanvragen. Het MER wordt voorgelegd aan Gedeputeerde Staten en de Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat. Deze beoordelen binnen 6 weken na indienen van het MER het rapport op aanvaardbaarheid. Dit betekent dat door de bevoegde gezagen wordt bekeken of het MER voldoet aan de wettelijke eisen, tegemoet komt aan de gestelde richtlijnen en geen onjuistheden bevat.

Na publicatie van het MER vindt opnieuw inspraak plaats. Hiertoe zal de provincie Gelderland een inspraakbijeenkomst organiseren. Ook wordt advies gevraagd aan de Commissie voor de m.e.r. en de Wettelijke Adviseurs.

Besluiten

Het MER vormt ten aanzien van de milieu-aspecten de basis voor het verlenen van de vereiste vergunningen. Tegelijkertijd met het indienen van het MER wordt de aanvraag op grond van de Ontgrondingenwet, de Wet milieubeheer en de Wet verontreiniging oppervlaktewateren ingediend. De aanvragen worden binnen een periode van 8 weken na indienen beoordeeld op aanvaardbaarheid. Vervolgens worden, indien aanvaardbaar, de ontwerpbeschikkingen opgesteld. Daarna worden de aanvragen en de ontwerpbeschikkingen voor de vergunningen bekend gemaakt en te samen met het MER gedurende 4 weken voor inspraak ter visie gelegd. Daarmee worden de procedures zoveel mogelijk gelijk geschakeld. Vervolgens worden de definitieve beschikkingen opgesteld en vastgesteld. Ze liggen gedurende 6 weken ter inzage binnen welke termijn daartegen beroep kan worden ingesteld.

Inrichting en overige besluiten

In het vervolg op de m.e.r. en indien hiertoe door de initiatiefnemer wordt besloten, wordt het gekozen alternatief voor de herinrichting van de Heesseltsche Uiterwaarden uitgewerkt in

een "inrichtingsplan".

Voordat met de uitvoering kan worden gestart dienen de benodigde vergunningen voor de aanleg te zijn verleend door de verschillende bevoegde gezagen. Het betreft vergunningen op grond van de Wet Ruimtelijke Ordening (WRO), de Wet milieubeheer (Wm), de Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Wvo), de Wet bodembescherming (Wbb), de Ontgrondingenwet en de Wet beheer rijkswaterstaatswerken (Wbr). Eventueel dienen bestemmingsplannen te worden aangepast. De hiervoor geldende procedures worden zoveel mogelijk parallel aan elkaar doorlopen. Hierbij speelt de Provincie een belangrijke coördinerende rol.

7.3

Betrokkenen

De begeleidingscommissie Fort Sint Andries heeft Rijkswaterstaat, directie Oost-Nederland, gevraagd om als initiatiefnemer voor het project herinrichting Heesseltsche Uiterwaarden te fungeren. De Landinrichtingscommissie zal te zijner tijd toetsen of het inrichtingsplan voldoet aan het Raamplan Fort Sint Andries.

In onderstaande afbeelding is de projectorganisatie opgenomen.

Rijkswaterstaat directie Oost-Nederland heeft de directeur van de Hoofdafdeling Water als verantwoordelijke aangesteld (initiatiefnemer).

De projectorganisatie bestaat naast een werkgroep ook uit een projectgroep en een adviesgroep. De projectgroep is samengesteld met als doel om onder gezamenlijke verantwoordelijkheid van de betrokken bestuurlijke instanties het inrichtingsplan te ontwikkelen voor de Heesseltsche Uiterwaarden. De adviesgroep bestaat uit vertegenwoordigers van instanties die een belang willen behartigen. De adviesgroep adviseert de projectgroep. Beslisdocumenten, conceptrapportages en dergelijke worden eerst in de adviesgroep besproken en vervolgens met bijgevoegd advies aan de projectgroep voorgelegd. De werkzaamheden aan het project worden onder leiding van de projectleider van RWS-DON door een werkgroep uitgevoerd. Deze werkgroep bestaat uit inhoudelijk deskundigen van RWS-RIZA, RWS-DON, Staatsbosbeheer (SBB), Dienst Landelijk Gebied (DLG) en het Waterschap Rivierenland.

7.4

Verantwoordelijkheden en procedure

Hieronder zijn de partijen weergegeven die een formele rol in de procedure hebben.

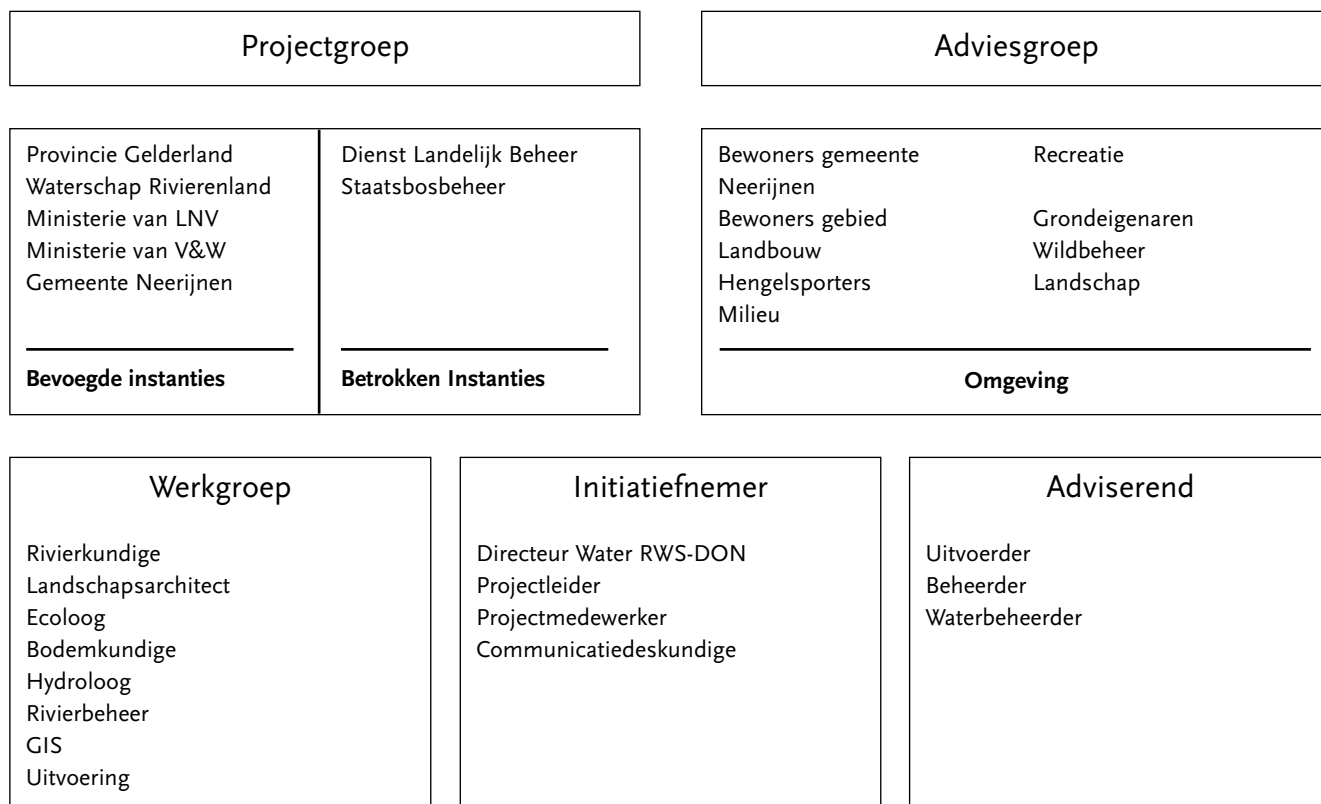
Initiatiefnemer

Als initiatiefnemer treedt op:

Rijkswaterstaat directie Oost-Nederland

Postbus 9070

6800 ED ARNHEM

Figuur 7-2 Projectorganisatie herinrichting Heesseltsche Uiterwaarden

Bevoegd gezag

De initiatiefnemer vraagt de bevoegde gezagen ((Staatssecretaris V&W en GS van Gelderland) om mede op basis van het op te stellen MER de m.e.r.-plichtige besluiten te nemen. Als coördinerend bevoegd gezag treedt op: Het College van Gedeputeerde Staten van Gelderland
Postbus 9090
6800 GX ARNHEM

De m.e.r.-plichtige besluiten betreffen:

- Het verlenen van een ontgrondingenvergunning indien er sprake is van winning van oppervlaktedelfstoffen, zoals zand of klei, in gevallen waarin het een winplaats betreft van meer dan 100 ha of meerdere winplaatsen die tezamen 100 ha of meer omvatten en die in elkaars nabijheid liggen (Besluit m.e.r. categorie 16.1: Winning van oppervlaktedelfstoffen). Bevoegd gezag: College van Gedeputeerde Staten van Gelderland in overeenstemming met de Staatssecretaris van Verkeer en waterstaat.

- Het verlenen van een vergunning op grond van de Wet milieubeheer indien méér dan 500.000 m³ baggerspecie van de klasse 3 of 4 wordt gestort of opgeslagen (Besluit m.e.r. categorie 18.3: Afvalstoffen). Bevoegd gezag: Gedeputeerde Staten van Gelderland.
- Het verlenen van een vergunning op grond van de Wet verontreiniging oppervlaktewateren wanneer méér dan 500.000 m³ uiterwaardengrond van de klasse 3 of 4 wordt gestort of opgeslagen. Bevoegd gezag: Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat.

Bijlagen

Bijlage A Verklarende woordenlijst

Autonome ontwikkeling	de ontwikkeling van het milieu en andere factoren als de voorgenomen activiteit niet wordt uitgevoerd; het betreft alleen die ontwikkelingen die kunnen worden afgeleid uit vastgesteld beleid
Bevoegd gezag (BG)	de overheidsinstantie die bevoegd is het m.e.r.-plichtige besluit te nemen en die de m.e.r.-procedure organiseert; wordt afgekort met BG
Commissie voor de m.e.r. (C-m.e.r.)	onafhankelijke commissie die het bevoegd gezag adviseert over richtlijnen voor de inhoud van het MER en de beoordeling van de kwaliteit van het MER
Compenserende maatregelen	maatregelen die gericht zijn op het vervangen van (natuur)waarden die verloren gaan
Ecosysteem	de samenhang en interacties tussen levende elementen onderling en tussen levende en niet-levende elementen in een bepaalde biotoop (bijvoorbeeld moeras of grasland)
Fauna	dieren
Flora	planten
LNC-waarden	Landschappelijke, Natuur- en Cultuurhistorische waarden
Geomorfologie	de vorm en structuur van het aardoppervlak; hiertoe behoren ook het landschapsreliëf
Initiatiefnemer (IN)	rechtspersoon die de m.e.r.-plichtige activiteit wil ondernemen; wordt afgekort met IN
Invloedsgebied	gebied dat de reikwijdte van een effect behelst
Kwel	het aan het oppervlakte treden van water ter plaatse van het binnendijks talud van de dijk of in het achterland, dat direct aan de dijk grenst
Meest Milieuvriendelijk Alternatief (MMA)	verplicht onderdeel in het MER; hierin staan de best beschikbare mogelijkheden beschreven om milieuaantasting te voorkomen of zo veel mogelijk te beperken
MER	milieu-effectrapport, het document waarin milieu- en andere aspecten integraal worden behandeld
m.e.r.	milieu-effectrapportage, de procedure
MHW	maatgevende hoogwaterstand
Mitigerende maatregelen	verzachtende, effectbeperkende maatregelen
NAP	Normaal Amsterdams Peil
Startnotitie	eerste stap in de m.e.r.-procedure, waarmee de voorgenomen activiteit wordt bekend gemaakt en de milieu-effecten globaal worden aangeduid

Bijlage B

Beoordelingskader: beoordelingscriteria

Aspect	Criterium	Sub-criterium	Maatlat
Natuur	Natuurlijkheid nieuwe natuurwaarden	Oppervlakte en kwaliteit hoogdynamische ecotopen (meestromende geulen, rivierduin, oeverwal, slikkige/zandige (pionier)oever)	oppervlak (ha) en kwaliteit a.d.h.v. soortensamenstelling
		Riviergebonden karakter van de ontstane ecotopen	deskundigenoordeel; simpele checklist
		Verhouding ecologisch waardevol water versus ecologisch nauwelijks waardevol water.	index
	Diversiteit nieuwe natuurwaarden	Mate van ruimtelijke variatie (gradiënten) in hoogteligging, bodemtype, stroomsnelheid, connectiviteit (verbinding) met de hoofdstroom, mate van begroeiing	deskundigenoordeel
	Behoud bestaande natuurwaarden	Oppervlakte/aanwezigheid geïsoleerde wateren (amfibieën en vis)	oppervlak geïsoleerd (begroeid) water [ha]
		Oppervlakte kort grasland (ganzen)	oppervlak open grasland [ha]
		Zeldzaamheid (mate van bedreigd zijn)	deskundigenoordeel a.d.h.v. Rode Lijsten e.d.
		Vervangbaarheid/compenseerbaarheid van verloren natuurwaarden	deskundigenoordeel
		Verstoring fauna tijdens aanleg	tijdsduur verstoring (deskundigenoordeel)
	Robuustheid natuur	Versnipperdheid/aaneengeslotenheid intern plangebied	deskundigenoordeel
	Samenhang met natuur in het SGP Fort Sint Andries	mate van bijdrage aan een groot natuurontwikkelingsgebied Fort St-Andries	deskundigenoordeel
Landschap	Samenhang met het landschap in de omgeving	Samenhang en contrast tussen waarneembare elementen en patronen langs de rivier	deskundigenoordeel
		Samenhang en contrast tussen waarneembare elementen en patronen met overzijde van de rivier	deskundigenoordeel
		Visuele samenhang	deskundigenoordeel
	Landschappelijke kwaliteit binnen de Heesseltsche Uiterwaarden	Kwaliteit schaalniveaus	deskundigenoordeel
		Samenhang en contrast tussen waarneembare elementen en patronen	deskundigenoordeel
		Visuele samenhang	deskundigenoordeel
		Aanwezigheid zichtlijnen	deskundigenoordeel
		Aanwezigheid barrières	deskundigenoordeel
	Behoud van bestaande landschappelijke waarden	Samenhang tussen vorm en functie	deskundigenoordeel
		Afreesbaarheid van het natuurlijk systeem	deskundigenoordeel
		Afreesbaarheid ontwikkelingsgeschiedenis	deskundigenoordeel
		Aanwezigheid waardevolle geomorfologische structuren	deskundigenoordeel
Cultuurhistorie	Behoud cultuurhistorie	Behoud kenmerkende cultuurhistorische elementen	aantal dat verdwijnt + deskundigenoordeel over de waarde daarvan
		Behoud authenticiteit en samenhang	deskundigenoordeel
		Symboolfunctie tussen de cultuurhistorische elementen	deskundigenoordeel

Woon-, werk- en leefomgeving	Recreatie	Zwemrecreatie	lengte zwemoever [km] en kwaliteit zwemwater
		Wandelen	lengte wandelpad [km]
		Watersport	oppervlak vaar(kano)water [ha]
		Hengelsport	lengte , bereikbaarheid en geschiktheid van de visoevers
		Toegankelijkheid	aantal toegangen
	Jacht	Mogelijkheden voor recreatieve jacht	deskundigenoordeel
	Woonfunctie	Aantal woningen	aantal woningen
		Bereikbaarheid	aantal dagen per jaar onbereikbaar
		Hinder tijdens aanleg	dichtstbijzijnde bebouwing
		Hinder ten gevolge van muggen	deskundigenoordeel
		Wijziging vochthuishouding rond huizen (veranderingen in de kwel)	zo mogelijk onderzoeksresultaten, anders deskundigenoordeel
	Belevingswaarde	belevingswaarde	deskundigenoordeel
	Landbouw	Agrarische bestemming	Oppervlak [ha]
		Agrarisch (mede)gebruik	Oppervlak [ha]
		Gevolgen van veranderingen in de kwel	zo mogelijk onderzoeksresultaten, anders deskundigenoordeel
		Toename schade door ganzen	Extra aantal per jaar
Milieuhygiëne	Duurzaamheid milieukwaliteit	Energieverbruik	GJ
		Vermindering van blootstelling van mens, plant en dier aan verontreinigingen	concentratie x oppervlak
		Vermindering van verspreiding van verontreiniging naar andere milieucompartmenten	%
Beheer	Beheer(baarheid)	Mogelijkheden voor extensief beheer	oppervlak intensief beheer [ha]
		Aanwezigheid hoogwatervrij terrein buitendijks	wel/niet
		Rivierkundig beheer	deskundigenoordeel

Bijlage C

Literatuurlijst

1. Actief Bodembeheer Rijntakken, Voorontwerp Beleidsregels. mei 2000.
2. Advies Ruimte voor Rijntakken (aan Staatssecretaris), w.o. 'Stand van zaken Ruimte voor Rijntakken' en 'Nota van reacties en commentaar'. februari 2000.
3. Anders omgaan met water, Waterbeleid in de 21e eeuw, Kabinetsstandpunt.
4. Arcadis, Communicatiestrategie. december 2001.
5. Beleidslijn ruimte voor de rivier. april 1997.
6. Commissie Integraal Waterbeheer 21ste eeuw, Adviesrapport Commissie Waterbeheer 21ste eeuw. december 2000.
7. Commissie Integraal Waterbeheer 21ste eeuw, Basisrapport Commissie Waterbeheer 21ste eeuw. december 2000.
8. De Klinker Milieuadviesbureau, Historisch onderzoek, boor- en bemonsteringsplan, Projectgebied Heesseltsche Uiterwaarden, rapportnummer 000114HW.010. december 2000.
9. Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat Directie Oost-Nederland, Projectplan Inrichting Heesseltsche Uiterwaarden, Startnotitie, Projectnota/MER en een doorkijk naar voorbereiding uitvoering, archiefnummer Pihe-wd-2. november 1999.
10. Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat Directie Oost-Nederland, Projectplan Inrichting Heesseltsche Uiterwaarden, Startnotitie, archiefnummer PIHe-wd-3. november 1999.
11. Discussienota Ruimte voor de Rivier. februari 2000.
12. J.W. Bakker, Communicatie actieplan. Rijkswaterstaat Directie Oost-Nederland, 2002.
13. Kabinetsstandpunt Ruimte voor de Rivier. december 2000.
14. K. van Dixhoorn, Inrichtingsplan Heesseltsche uiterwaarden, Hydraulische verkenning fase 1, Werkdocument PIHe-wd-01. Rijkswaterstaat Directie Oost-Nederland, mei 2000.
15. K. van Dixhoorn, Inrichtingsplan Heesseltsche Uiterwaarden, Hydraulische verkenning fase 2, werkdocument PIHe-wd-09. Rijkswaterstaat Directie Oost-Nederland, augustus 2002.
16. L. Jans, Inrichtingsplan Heesseltsche Uiterwaarden, Ecologische verkenning, PIHe-wd-08. RIZA Lelystad, 2000.
17. Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Hydraulische randvoorwaarden 2001 voor het toetsen van primaire waterkeringen. 2002.
18. Ontwerp Raamplan, Landinrichting Fort sint Andries. mei 2002.
19. Oswald Lagendijk, Regina Collignon Havinga, Inrichting Heesseltsche Uiterwaarden, Verkenningsnotitie, RIZA werkdocument 98.161x ON werkdocument 98-001.
20. P. v.d. Molen, Heesseltsche uiterwaarden, Landschappelijke inventarisatie en analyse, PIHe-wd-011. RIZA Lelystad, 2000.
21. Rijkswaterstaat Directie Oost-Nederland, Inrichtingsplan Heesseltsche uiterwaarden, Verkenning van de morfologische effecten. september 2001.
22. RIZA, Verkenningsnotitie, Inrichting Heesseltsche Uiterwaarden, Startnotitie, RIZA werkdocumentnummer 98.161x. oktober 1998.
23. Ruimte voor Rijntakken. april 1997.
24. Ruimte voor Rijntakken, Wat het onderzoek ons heeft geleerd. 2e herziene druk, februari 2000.
25. Stand van zaken Ruimte voor Rijntakken. april 1999.
26. Startnotitie MER in het kader van de PKB procedure Ruimte voor de Rivier. 2002.
27. Verantwoordingsdocument ontwerpproces bij de Startnotitie Milieueffectrapportage herinrichting Heesseltsche Uiterwaarden. augustus 2002.
28. Verslag procesaudit 23 april 2001, Heesselt-51-2. 2001.
29. Verwijderen van hydraulische knelpunten in het rivierbed. mei 1988.
30. Visie Fort Sint Andries, Een toekomstvisie op het natuurontwikkelingsgebied waar Maas en Waal elkaar ontmoeten. april 1996.
31. Werkdocument fase 1, Heesselt-51-1. mei 2001.
32. Werkdocument fase 2, Heesselt-51-3. augustus 2001.
33. Werkdocument fase 3+4, Heesselt-51-4. juni 2002.